ప్రత్యూష

(పద్య సంకలనము)

వివిధ రచయితలు

సాధన సమితి

హైదరాబాదు,

స్థాపితము: ౧౯౩౯

మా మనవి

'సాధన సమితి'కి పది సంవత్సరాలు నిండినవి. ఈ రెండవ దశకంతో మా 'సాధన' కూడ క్రొత్త బాటలవైపు అడుగిడ కుతూహలపడుతున్నది.

ఇంతవరకు, సమితి సభ్యులైన యువరచయితల రచనలనే మా 'ప్రత్యూష ప్రచురణాల' ద్వారా ఆంధ్రలోకానికి అందజేస్తూ వచ్చాము; కాని యిప్పుడు సభ్యేతరుల్లోని ప్రఖ్యాత రచయితలను కూడా మాతో సహా ఒక్కుమ్మడిగా సాహిత్యారాధకులకు పరిచయం చేయించాలనే సంకల్పం కలిగింది. ఈ ఉద్దేశ్యాన్ని నెరవేర్చేటందుకు చేసిన తొలి ప్రయత్న ఫలితమే 'ప్రత్యూష'.

ఈ కావ్య సంకలనంలో, ప్రధానంగా, తెలంగాణంలోని సుప్రసిద్ధులైన కవుల, కవయిత్రుల ఉత్తమోత్తమ కావ్యసుమాలను ఏరి కూర్చే ప్రయత్నం జరిగింది. కాని, మానవ ప్రయత్నంలోని సహజమగు లోటు పాట్లవలన ప్రసిద్ధులైన కొందరు కవులు ఈ సంపుటిలో చేరకపోయి ఉండవచ్చును; లేదా సేకరించిన కృతులు, ఆయా కవుల ఉత్తమోత్తమ రచనలు కాక పోనూ వచ్చును. ఇంతమాత్రించే సహృదయులైన కవికుమారులు మాపై కినుక వహించక, మమ్మల్ని క్షమించ గలరని ప్రార్థన.

నేడు హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో బహుముఖాలుగా విజృంభిస్తున్న ఆంధ్రోద్యమానికి పితామహులైన శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులు గారి పీఠిక మా 'ప్రత్యూష'కు ఒక అపూర్వాలంకారంగాను శుభాశీస్సుగానూ ఉపకరిస్తున్నది. శ్రీ వారికి మా కృతజ్ఞతా పురస్సరనమోవాకాలు.

ఆర్థికంగా మాశక్తికి అతీతమైన ఈ ప్రయత్నంలో మాకు చేయూత నిచ్చిన అభిమానులకందరికీ హృదయపూర్వకంగా కృతజ్ఞతలు అర్పిస్తున్నాము. ముమ్ముందు కూడా మా ప్రయత్నాలను వారు ఇదే విధంగా ప్రోత్సహింపగలరని ఆశిస్తున్నాము.

15 ఫిబ్రవరి 1950
ఈసామియా బజారు
హైదరాబాదు

ఇట్లు
కార్యదర్శి,
సాధన సమితి

పీఠిక

సాధనసమితివారిచే ప్రకటింపబడుచున్న "ప్రత్యూష" కు పీఠిక వ్రాయు అవకాశమును, గౌరవమును, నాకు లభించినందునకు నేనెంతయు సంతసించుచు, సమితి కార్యకర్తలకు కృతజ్ఞత దెలుపుచున్నాను.

సాధనసమితియను పేరున ఈ సంస్థ ౧౯౩౯ లో స్థాపితమైనది. ఆరంభమునసుండియు ఆంధ్రసారస్వతసేవ ముఖ్యోద్దేశముగాగల ఈ సంస్థపక్షమున, "ప్రత్యూష" పేరుతో నొక లిఖితమాసపత్రికను నాలుగైదు వత్సరములవరకు నడిపింపబడినది. ఇప్పటివరకు సమితివలన ౧౭ పుస్తకముల ప్రకటింపబడినవి. వీనిలో కొన్ని, కొందరు గ్రంథకర్తల రచనలను ఏకత్రముగా ప్రచురింపబడినవి. మరికొన్ని విడివిడిగానున్న రచయితలవి. ఈ రచనలు సాధనసమితిలో సభ్యులుగానున్న మహాశయులవేమైయున్నవి. ఈ సమితినిర్వాహకులు గ్రంథరచనతో సంతృప్తినొందక, ఆంధ్ర రచయితలను ప్రోత్సాహించుటకై, కథానికలకును, ఏకాంకికలకును పోటీనేర్పరచి వానిలో ఉత్తమమైనవానికి తగిన బహుమతుల నిచ్చియున్నారు. ఈవిధముగా సమితివారిసేవ—ఈ ప్రాంతమున చేసినసేవ—యమూల్యమనిచెప్పుటలో అతిశయోక్తి లేదని భావింతును.

సమితివారివలన ప్రకటింపబడిన పుస్తకములు నవ్యాంధ్రసాహిత్యమునకు సంబంధించినవైయున్నవి. వీనిలోని విషయములు, కథానికలు, వ్యాసములు, ఏకాంకికలు, పద్య

ములు, సాహిత్యవిమర్శనలు మున్నగునవి కలవు. ఇప్పుడు సమితివారివలన ప్రకటింపబడుచున్న "ప్రత్యూష" పైవాని లోనిదిగాక యొక క్రొత్త పద్ధతినవలంభించినదని పాఠకులు చూడగలరు.

"ప్రత్యూష" కేవలము పద్యాత్మకము. దీనిలో ౨౮ మంది కవివర్యుల కొన్ని కొన్ని రచనలు ఒకచో కూర్చబడినవి. కొన్ని వత్సరములక్రింద ఆంధ్రమున "వైతాళికులు" అను పేరున క్రొత్తవారును ఉపజ్ఞకలవారునునగు పలువురు కవిశేఖరుల రచనలనొకతావున ఏరికూర్చి ప్రకటింపబడిన పుస్తకము ఆంధ్రపాఠక ప్రపంచమునకు జ్ఞాపకముండునని తలంచుచున్నాను. ఆ గ్రంథమే సాధనసమితి కార్యనిర్వాహకులను "ప్రత్యూష" ను ప్రకటింప ప్రేరేపించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. దీనిలోగూడ ఈ ప్రాంతము, అనగా తెలంగాణమున, గడచిన కొన్ని వత్సరములలో రచయితలుగ ప్రఖ్యాతిగడించిన యువ కవుల పద్యములను గేయములను సంగ్రహించి కూర్చబడినవి. 'యువకత్వము' యొక్క మానము (Standard) నిర్ణయించుటకష్టమే అయినను, సమితివారివలన నీగ్రంథమున ప్రవేశమునందిన వారిలో దాదాపుగా నందరును నవీనులును, వయసుదాటని యువజనులలోని వారను అయియున్నారని నా యూహ. ఒకరిద్దరి పేళ్ళుమాత్రము పాఠక మహాశయులకు అపవాదములు గానిరానేరరు.

"ప్రత్యూష" లో ప్రవేశ గౌరవము గాంచిన వారిలో నిరువురు కవయిత్రులు నుండుట చాలయోగ్యముగనున్నది.

దీనిలో వచ్చిన కవిశేఖరుల జీవితాంశములను, సంగ్రహముగనే యగుగాక, పుస్తకపు తుదిభాగమున చేర్చుట చాల మంచి పనియైనది.

ముఖ్యముమీద, సమితివారి యుద్దేశము, తెలంగాణమునయున్న నేటి కాలపు నవ్యకవులను, ఆంధ్రవాచక ప్రపంచమునకు పరిచితులజేయుటయేయని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. ఇట్లనుట, నేటి తెలంగాణములోని యువ కవులందరును ఈ సంపుటమున గానవత్తురని తలంపవీలులేదు. ఇట్టి కవులలో నెక్కువ ప్రఖ్యాతి వహించినవారికి దీనిలో ప్రవేశము గల్గించు కృషి చేయబడినట్లు కానవచ్చుచున్నది.

పైన చెప్పబడిన విధమున యీ ప్రచురణము సమితివారి ప్రయత్నములలో ప్రత్యేకలక్షణము కలది. దీనిలో దోసగులేవైన దూరియుండవచ్చును. అట్టివి కానవచ్చినచో సమితివారి యుద్దేశముయొక్క యుత్కృష్టతను దృష్టిలో నుంచుకొని లోపములు క్షమార్హములుగా భావింపబడునని నమ్ముచున్నాను.

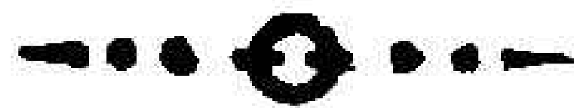
సాధనసమితియొక్క యువక కార్యకర్తల ప్రశంసించుచు, మనఃపూర్వక అభినందనములతో విరమింతును.

"ఆంధ్ర కుటీరము"
సుల్తానుబజారు, హై. ద.
౧౮ - ౨ - ౧౯౪౦

మాడపాటి హనుమంతరావు.

⁂

విషయసూచిక

తెలంగాణా విముక్తి

(జైల్లో వ్రాయిన నా "తెలంగాణోపాఖ్యాన"మనే కావ్యానికి ఇది ఉత్తరానుబంధ భాగము.)

అవి తెలంగాణలోన దావాగ్నిలేచి
చుట్టుముట్టిన భీకరాశుభ దినాలు;
అవి నిజాము నృపాలుని అండ దండ
చూచుకొని నిక్కినట్టి పిశాచి కలలు.

నాడు మానవతీ నయనమ్ములందు
నాగసర్పాలు బుసగొట్టి నాట్యమాడె;
నాడు మానవతా నవ నాగరకత
తన్నుదిన్నది రాక్షసత్వమ్ముతోడ.

భారత భామినీ! నయనభాగ వినిర్గత రక్తబాష్ప పూరం
గారిన కాలరాక్షసి వికావిక నవ్విన నిస్వనమ్ములో
తూరుపు ఊరుపున్ విడిచి తొందరపడ్డది తెల్లవారగా
ఘోర నిశా తమఃపటల గుంఫిత నీల నభఃపథమ్ములన్.

పరశు నిశాత ధారలను పచ్చనిగడ్డి మొదిర్చినట్లు, రా
చరికపు టుక్కుచట్టమును చల్లగ ధిక్కరణమ్మొనర్చె ఉ
ప్పురినెడి పేదవాడు, కడుచోద్యము: వెచ్చని స్నానమాడె శం
డితర భామినీ నయనధారల భారత మాతృ పాదముల్.

[illegible]

తరతరాల స్వప్నాల సుందర ఫలమ్ము
స్వైర భారతభూమి చూపడెనొ లేవొ
విషము గుప్పించినాడు, నొప్పించినాడు
మా నిజాంరాజు, జన్మజన్మాల బూజు.

భారత మాతృగర్భమున బల్లెము గ్రుచ్చిన దుండగీంద్ర వా
ధారముగా నిజాంనృపతి తాళముతీసిన పెద్దపెద్ద బం
గారపు బొక్కసాలు పసిగట్టెను తెల్లదళారి; అంతలో
వేరముసాగె పోరు జరిపింప తుపాకులు దింపుకోసమై.

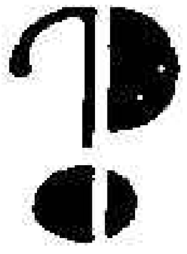
కోటి తెలుంగు లొక్కమొగి 'కో' యని పిల్చిన యంతలోనె ఆ
రాటముజెంది భారత ధరాతలమంతయు పొంగివచ్చెదో;
'కూటికిలేని పేదలకు గూడను పౌరుషమా!' యటంచు స్త్రీ
కోటిని మానభంగములకున్ గురిచేసిరి ముష్కరాధముల్,

చల్లని మంచుకొండలు భుజమ్ముల మోసెడు భారతమ్ము శాం
తిల్లె నిజాము నీల్గుడులు తేటపడంగలదాక; అంతలో
భొళ్ళున కుండ బ్రద్దలయిపోయెను; భారతమాత డొక్కలో
కుళ్ళిన పుండు కోసి జయగోపురమెక్కె త్రివర్ణ కేతనాల్.

దూరాన నున్న 'చట్టము'
మారాననె మూరె; తెల్లదొంగ నభస్సం
చారియయి పారె; స్వేచ్ఛా
భారతసైన్యంబు తలుపు బ్రద్దలుకొట్టెన్.

ఎదురెక్కియున్న జలములు
నదురై చొరబారె యింటినడుమన్ ; రాముం
డదనున బాణము వదలెను
మద మడగెన్ మాప్రభుత్వ మారీచునకున్.

రెండువందలయేండ్ల చరిత్ర గదుల
కప్పుకొని యున్న గాఢాంధకార మెల్ల
కొట్టుకొని పోయె తూరుపు మిట్టనుంచి
పారి వచ్చిన వెలుతురు వాగులోన.

ఆ చల్లని సముద్రగర్భం
దాచిన బడబానల మెంతో ?
ఆ నల్లని ఆకాశంలో
కానరాని భానువు లెందరో ?

భూగోళం పుట్టుకకోసం
కూలిన సురగోళా లెన్నో ?
నర మానవరూపం కోసం
జరిగిన పరిణామా లెన్నో ?

3 — — — —

పరిత్యాగం

ఒక రాజును గెలిపించుటలో
ఒరిగిన నరకంతా లెన్నో?
శ్రమజీవుల పచ్చి నెత్తుగులు
త్రాగని ధనవంతు లెందరో?

అన్నార్తులు అనాథలుండని
ఆ నవయుగ మందెంత దూరమో?
కరువంటూ కాటకమంటూ
కనుపించని కాలా లెపుడో?

అణగారిన అగ్నిపర్వతం
కని పెంచిన "లావా" యెంతో?
ఆకలితో చచ్చే పేదల
శోకంలో కోపం యెంతో?

పసిపాపల నిదుర కనులలో
మురిసిన భవితవ్యం యెంతో?
గాయపడిన కవి గుండెల్లో
వ్రాయబడని కావ్యాలెన్నో?

కులమతముల సుడిగుండాలకు
బలిగాని పవిత్రు లెందరో?
భరతావని బలపరాక్రమం
చెర వీడే దింకెన్నాళ్ళకో?

ప్రాగ్భూమి

బొల్లి పడమటి గద్దలు
పొడిచి పొడిచి తిని విడిచిన
అగ్నిసంస్కారం నోచని
నగ్నశవం ప్రాగ్భూమి.

మతాలతో గతాలతో
చితి రగిల్చి పడి చచ్చే
అన్నదమ్ముల చల్లని
కన్నతల్లి ప్రాగ్భూమి.

కరువుల రెక్క చాచిన
మరణాంగ నారింగసంలో
కను మూసిన నిరుపేదల
ప్రళయశాల ప్రాగ్భూమి.

తీగె విడిన దివ్యవీణ
మూగవడిన నాగస్వరం
కదలని వదలని అంతః
కవిసపథం ప్రాగ్భూమి.

బూజెక్కిన కీలుబొమ్మ
రాజులపై జాజు బూని

తాజాగా అమ్మిన అంగడి
బాజారిది ప్రాగ్భూమి.

లక్షలాది పేదల ప్రాణాల్
అక్షింతలుగా చల్లుకొన్న
లక్షాధికార్ల పాలిటి
లక్ష్మీదేవి ప్రాగ్భూమి!

కవితాకోపం

పాడను,
పాటలు పాడను ;

వాడను
పదాలు వాడను ;
వేడను,
దేవుళ్లను దయ్యాలను వేడను;
ఓడను,
రాజుకు, రారాజుకు
తారా రాజుకు ఓడను;
గోడను,
ధనవంతుల కనకసౌధ
మున కివతల వణికే నిరుపేదల
అడుసు గుడిసె గోడను.

నన్ను చూచి ఎందుకొ
మిన్నాగులు ఇట్లా
పారాడుతు జీరాడుతు
వస్తుంటాయి ?

నన్ను చూచి ఎందుకొ
పున్నాగులు ఇట్లా
తారాడుతు, గోరాడుతు
పూస్తుంటాయి ?

ఇది లోకం
నరలోకం
నరకంలో లోకం నరలోకం!

ఏనాడో తెలుసునాకు
ఈనిరీహ నీరవ
నిస్వార్థ నిర్ధన
నీచ నీచ మానవునికి
విలువ నీడ లేదు జగతి.

లేదు లేదు విలువ లేదు,
రక్తానికి ప్రాణానికి
శ్రమకూ సౌజన్యానికి
రచయితకూ శ్రామికునికి
రమణీ రమణీయ మణీ హృదయానికి
విలువ లేదు, విలువ లేదు.

నేనుగూడ వారి గూండానై
పుండుపడిన గుండెలతో
మొండిపడిన కండలతో
మొండిపడిన గుండెలతో
పుండుపడిన కండలతో
నాట్యం చేయాలేమో !
సాష్టాంట్లనె దోయాలేమో !!

ధూర్జటినై
మూర్ఛిన్ వేయాలేమో ! తః
ధనాష్టనావర, పరిపాకర
నిరుదార నిరంకుశ
నీరస నిస్తేజ లోకానికి
మూర్ఛిన్ వేయాలేమో

ఫాలనేత్ర విలయాగ్ని మాలతో
నీలగాత్ర విషవగ్నికీలతో !!

దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు

ఆరాధన

పసిపాప నవ్వులో - ప్రత్యూష రేఖలో
చిరుకన్నె కులుకులో - తొగకన్నె వంపులో
చూలాలి నడకలో - చలి వెలుగు అడుగులో
కలతపడు హృదయాల - గర్భిణీ మేఘాల
తొంగలించెడి శక్తి - తొణుకులాడెడి శక్తి
కంజలిడుదు ;

తొలివాన చినుకులో - ప్రియురాలి పిలుపులో
పసిపైరు మిసిమిలో - ముసినవ్వు కొసరులో
వరిపాల కంకిలో - సఖిపూల యెడదలో
బాలింత చేలలో - పసిపిల్ల తల్లిలో
తొంగలించెడు శక్తి - తొణుకులాడెడు శక్తి
కంజలిడుదు ;

నడిప్రొద్దు ఎండలో - యవ్వనపు కండలో
మునిప్రొద్దు ముసుగులో - పండినా బ్రతుకులో
నడిరేయి కడుపులో - కనుమూయు బ్రతుకులో
తొంగలించెడు శక్తి - తొణుకులాడెడు శక్తి
కంజలిడుదు ;

గడ్డిపోచలకైన మొక్కవోవని
నల్లకొండలా గుండెలన్

ప్రత్యూష

చీల్చుకొని చిగురించు
తలిరాకు తీవలో

విసము గ్రక్కుచు నిక్కి బుసకొట్టు
నల్లత్రాచులా గుండెలన్ కరగించి వూగించు
నాగుల్ల పాటలో
తొంగలించెడు శక్తి - తొణుకులాడెడి శక్తి
కంజరిదుదు.

భిషక్కు

ఉషః సంధ్యల పండిన బంగారం
కరగించుక త్రాగిన
కాలానికి కరువునెప్పి వచ్చింది;
నయంచేసే భిషక్కు ఏదీ?
గానంచేసే రసజ్ఞుడేదీ?

సామ్రాజ్యాల్ తెగమ్రింగిన
కాలెడు కడుపుల ఆకలి త్రాగిన
లోకానికి క్షయరోగం వచ్చింది;
నయంచేసే భిషక్కు ఏదీ?
గానంచేసే రసజ్ఞు డేదీ?

ముసలి బాటల ఘూల్గుచు నడిచే
సంఘానికి చత్వారం కలిగింది ;
నయంచేసే భిషక్కు ఏడీ ?
గానంచేసే రసజ్ఞుడేడీ ?

తెనుగు మొర

తేనెలు పిండే తెలంగాణము
నెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?
తెప్పరిల్లిన, ఈ తెలంగాణము
కుత్తుక బట్టొత్తెదరా ?

తెనుగు తల్లుల పాలు త్రాగిన
ఓ నా తమ్ముల్లారా !
తెనుగు తల్లుల ఒడిలో పెరిగిన
ఓ నా అన్నల్లారా !
తేనెలు పిండే....
అటు చూడుడు అటు ! అటు
చూడుడు !!

కన్నులు విప్పీ మరికనుడూ
తుమ్మపూల తురాయి పెట్టుక
తళ తళ లాడే తటాకలక్ష్మి

వెల వెల పోయిందీ—
అడవుల పాలై ఆలమందలు
దొక్కలు వాల్చుక దిక్కు
మొగముతో
దిక్కులు చూసేనూ...
తేనెలు పిండే...
అటు చూడుడు అటు! అటు
చూడుడు !!

కన్నులు విప్పి మరికనుడూ
మేడలు కూల్చిన మనకేమొరుగు ?
ఒకటికి రెండూ కట్టండోయ్—
అడవులు మనవే, నేల మనవే
ఒకటికి రెండూ కట్టండోయ్
తేనెలు పిండే...

పీకలు కోసీ ఇళ్లుదోచీ
ఏమది సాధించినదీ ?
ఒక పీకకు పదిపీకలు బలి —
ఒక ఇంటికి పది ఇళ్లూ మట్టం —

తల్లికి బిడ్డా తండ్రికి కొడుకు
మగువకు మొగుడూ కనబడక

అధిపము శుభమెరుగ నమాయకపు
తెనుగు లలమటిస్తున్నారు—
తేనెలుపిండే తెలంగాణము
నెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?
తెప్పరిల్లిన ఈ తెలంగాణము
కుత్తుక బట్టొత్తెదరా ?

స్వాహా

అతడు పంటకు వచ్చిన పైరు—
ఆమె నీరు దిగని నీలం—

తను పెంచిన అవినీతికి
తను పంచిన పంచాగ్నికి
రగిలి రగిలి అగ్గయైనా దరకు—
అతని ఎదమంటల కాకకు
కళ తరిగి బొగ్గయిందామె—

కూలిన ఆ జంట మీద
వీబూది పెట్టుకొని
మడి కట్టుకొని
నంగనాచీ లాగ
కొంగ జపం జేస్తు
కూరుచున్న దీ కపట లోకం—

ఎవని కళ్లు మూయుటకు ? మ
రెవని ఇల్లు దోచుటకు ?

భాగి నారాయణమూర్తి.

వర్షిష్యా ష

మహత్త్వాకాంక్ష

నీచేయు పనిఏదో నీవు చేయుము కాని
అన్యులను నీవేల అనుకరించెదవోయి?

ప్రత్యేకముగ నీవు
పట్టింపుతో చేయ
వలయు కార్యం బొకటి
కలదు ఈ భువి సఖుడ !
ఆ కార్య మివుదప్ప
అన్యులతొ కాదోయి. నీ॥

చిలుక పలుకులు పలుక
శృంగార మెవ్వరికి ?
నీ ఆత్మకే నీకు
నిండులేనిచొ యింక
ఏరి సంతృప్తి కిటు
ఈ ఆటలాడెదవు ? నీ॥

అనుకరణలో క్రమగ్గి
ఆత్మజంపెద వేల ?
ఆత్మ వ్యక్తీకరణ
అదె సృష్టి పథమోయి. నీ॥

ఒరుల దుస్తుల దాల్చి
ఊరేగుటయు మరవు !
రాజ రాజువు సరియె
రాజెంపు నీకేది ! సీ॥

మెఱమెచ్చులకు నీవు
మురిసిపోవగ దలచి
వెనుక ముందూ లేక
అనుకరింతువు ఒరుల !
మాయ, మోసం బెపుడు
మహి నిల్చునా హితుడ ? నీ॥

పలుకుమని నిన్నెవరు
పాడుమని నిన్నెవరు
బ్రతిమిలాడిరి, హితుడ !
బలిమిచేసిరి సఖుడ !
పాడినదె పాడుటకు
ప్రళయ మింతేమిటికి ? నీ॥

కోకిల పాటేదో
కోకిలయె పాడాలె
కాకి పాడిన నెటుల
కనుపించునో చెప్పు ? నీ॥

పరుల గొప్పల పైని
భ్రమపడల నన్నాళ్ళు
నీ గొప్ప ఏమిటిదొ
నీకు తెలియదు సఖా !

నీ పలుకు ఏదైన నీ పాట ఏదైన
నీ అంతరము నుండె నీటుగా రావలయు. సి॥

జీవితము

జీవచ్ఛవముగ ఏటికి
చిరకాలము బ్రతుకవలెను ?
ఒక్కగడియ చాలదోయి
ఉజ్జ్వలమగు జీవితమ్ము !

జీవించుట యనినసుంక
జీవించుట కాదెప్పుడు
జీవమె లేకున్న నద్ది
జీవన మెటులగునోయి ?

జీవము నీ జీవనముతో
చిందులాడవలెనన్న
జీవితమునె బంగినీవు
జేసి తీరవలెనోయి.

పిడికిలి బిగియించి నీవు
పేరమాడ దలచినావ ?
మూల్యమివ్వకీ జగతిని
ముట్టలేవు ఏవస్తువునైన !

నీకు వలయు వస్తుచయము
నిఖిలముయిట లభియించును
మూల్యము సిద్ధముచేయుట
ముందు నీదు కర్తవ్యము ;

కాసయినను చేతలేక
కామితార్థ మెవడుపొందె ?
గుడ్డిగవ్వ కొనుటకైన
గుడ్డిగవ్వ కావలయును !

పిడికిలి బిగియించినీవు
బేరమాడలేవు ఎపుడు
నీ చేయె ఆడనిచో
ఏచేయి ఆడునిచట !

ఔశ్చర్యంబుగ జగతిని
అలోకన జేయ ఫలము.
శక్తి ఉన్న బేరమాడు ;
చాలనిచో దయచేయుము.

పొట్లపల్లి రామారావు

సారస్య పటిమ

గుమ్మ పాలల్లోని గోరెచ్చదనము
తమ్మితూడుల గ్రమ్మి తరలు సూత్తుల్లు.
అరటి పూవులలోని అందంపు సిగ్గు
పరువెత్తు పిన లేడి బరువంపుశైలి.

బీరపూవులవోలె విచ్చుభావాలు
కోరకంబులదాగు క్రొందేనెరుచులు,
వెలుగు కంటికి రెంట విడిపోనిజంట
వలపింపజేయు శబ్దార్థ వైచిత్రి.

జంటబాసిన గువ్వ సాగించురొదలు
పంటబోయిన రైతు పలవించురీతి
అంబాయనెడి లేగ ఆవేదనంబు
సంబోధనలకొత్త సారస్యపటిమ.

తొలికోడి కూతగా తోచుజ్ఞానంబు
తెలవారు చుక్కగా తీరించునాశ
దుష్టుల పేగులే తోరంబులొప్ప
కష్టజీవులకునై గంగావతరణ.

అందరకు అందింతు మానంద మెప్పుడు
సుందరోద్యాన హృత్సుమ శీకరముల.

పులిజాల హనుమంతరావు

మ ధు రో హ

నా శక్తిని విన్నారా!
నా బలమును గన్నారా!
నేనొక విషాదగీతిని
నేనొక విశుద్ధ హేతిని
నావొక భయంకరాస్త్రం
నా కలమే బ్రహ్మాస్త్రం,

నా పాళీ కనురెప్పలు
పుర పుర బొక్కి పొక్కి
పొరలించిన సెలయేరుల
జలవాహిని
తరతరాల తరబడిగా
తలలను నిక్కించి లోన
చలనము రవంత లేక
సమాజ సౌందర్యానికి
సమాజ సౌభాగ్యానికి
దారులు నిర్మిస్తూంటే
దోవల కడ్డము నిలిచిన
కొండల ఛేదిస్తుందోయ్!
బండల కరిగిస్తుందోయ్!!

పర్ తూ్యష

మండుటెండ వడ తాపున
ఎండి ఎండి జీవించుటె
దండుగయని,
వాడిన కోర్కెలు దొడిగి
వీకిన యాసల దలచి
విల విల లాడుచు మూర్ఛ
పొలాల గుండెలు తడిపి
రాజనాలు పండిస్తుందోయ్ !
భోజనాలు నిండిస్తుందోయ్ !!

నా పాళీ వాతెరలో
రూపొందిన లేనగవులు
హవాయి చువ్వల్లాగా
వెన్నెల బాంబుల్లాగా
ఎగసి యెగసి పైకెగసి
వెలివెలుగుల జడివానలు
జలికిస్తే
సమాజ సౌధాంగణమున
యుగయుగాల నాశ్రయించి
బిగిసి బిగిసి
బిరిసి బిరిసి
దిబ్బలుగా పాదుకొన్న
చీకటి దయ్యాలు కరిగి

ఏ కడకో ప్రవహిస్తాపోమ్ !
రోగాన్ని వదలేస్తాపోమ్ !!

మొలిచిన నా పాళీ
కొసనొక్కులు
సమాజ రక్తమునంతా
సమాజ పూజల పేరున
ఆ యుగమును లాలించి
ఆరగించి
వెలిగిన దీపాల పొడిచి
నివురున ముంచేశాపోమ్ !
వెలుగకుండ జేశాపోమ్ !!

నా కలం
ఖడ్గం
మనుష్యుని కుసుమ శరీరం:
వెన్నెల ఉప్పులు ఒన్ని
సమాధినీ హృదయాన్ని
వృక్షంపాయ చేసిందానాడు;
మదనుని మంటల కొడిరో
గిరి కన్నెను పొందించి
మల మల మాడ్చిందోమ్ !
వల వల యేడ్చిందోమ్ !!

నా కలం
నేడు
బలరాముని హలం;
తెలుగువారి పొలాలనుమ
చిరకాల్వల తీర్చిదిద్ది
పసిడి దోదెలను దోసి
బంగారం పండిస్తుందోయ్ !
నూతన
శృంగారం సృష్టిస్తుందోయ్ !!

నే నెవరో
నన్నెరుగరు;
కవిని — కాదు
గాయకుడను
శిల్పి నంటారేమో-
అదిగా దిదిగాదు; నేను
మధురోహను !
మధురోహను !!

లోకాలను దాటిపోయి
ఆకాశపుటంచులలో
విహరిస్తా నొకసారి;
పేదవడిన జాలిగుండె

పొదలోనే నా పొదలు:
కాంపు గట్లను త్రెంచి
చేలల్లో తిరుగుతాను
మాలల్లో మసలుతాను.

నే నొక
సుఖరోహాను
మధురోహాను.

అన్వేషణ

వెదకి ప్రాణాలప్టై ఎసుగెత్తె, నీ జాడ
నెరుగ నీ వెడుంటివో కదే ప్రియసఖీ!

కులుకు బంగరు కిళల
నొలకించు తొలిప్రొద్దు
పడుచు మొగమునుజూచి
భ్రమసి పోయితి నీవు
నునుపు చెక్కిలి కొనల
దొనసు రేత గులాబి
నవకంపు క్రొంబూత
నాట్యమేమొ నటంచు! ||వెదకి||

పరిత్యాష

ఈ వసంతపు సంజ
దోసిలో మెరుగారు
కావిమబ్బుపై రంగు
కదలి యాడిన యంత
కలికి నీ పెదవిలో
మొలకెత్తు చిరునవ్వు
చిలుక కెంపులటంచు
దలపోసి వెదకితిని ! ||వెదకి||

చివురు దొడిగిన రెమ
చేసె కౌగిట
పూవుబోడి కన్నుని
తేనె పుక్కిలింతలలోన
నీ మోవి తేనె వాకలు
నిండి పారునని
తలచి వెదుకాడి నే
నలసిపోయితి చెలీ ! ||వెదకి||

కొండ కోనల నిదుర
కూర్కెరుంగక రేయి
కొదసేయు వెంమేటి
కొనపు పాటలు వెదికి

దవిలినంతనెరేటి

తడవిహొందును సీదు

చెలువంపు పీనీయయి

పలికె నేమోయంచు. ||వెదకి||

ఈరేయి చలువ వె

న్నెలలో గుబాళించు

పూవు కన్నెల వంపు

తావులను కొల్లగొని

మెల్ల మెల్లగ దాటు

పిల్లగాడుపు మేన

సోకినంతనె నీవు

సోలి వ్రాలిపవసుచు

చీకాకుతో దిగ్భ్రమను

జెంది వెదకుదును. ||వెదకి||

పసరుబట్టిన మొలక

ప్రాయంపు చేలలో

దెస దెసకు నీ మేని
కొసరు టందాలకై
నిలువెల్ల కనులతో
నే వెదకి వేసరితి. ॥వెదకి॥

ఏ తెలుగు కన్నె కోయిల
కలుపు పాటనో ?

ఏ తెలుగు గొల్లపిల్లన
గ్రోవి యూపునవా ?

ఏ యడవి కోననో
ఏ మొయిలు నీడనో ?

ఏ పేద కన్నీటి
యేటి దరిదాపునవా ?

ఏ జాలిగుండె మరుగున దాగినావో
నీ వేదనుంటివో ? ॥వెదకి॥

ధవళా శ్రీనివాసరావు

ప్ర బో ధ ము

సీ. ఆంధ్ర సామ్రాజ్య సింహాసనాంచిత
విస్మయావహ మహో విక్రమంబు
సర్వజ్ఞ సింగమ క్ష్మాపాల సాహిత్య
పాండిత్య చిరయశః పాటవంబు
వివిధ దేశఖ్యాతి విలసిత "ఎల్లోరా
జంతాగుహా" శిల్ప సౌష్ఠవంబు
ఢిల్లీ సురత్రాణ ఫల్లాయి తాక్కన
మంత్రీంద్ర ధీశక్తి మందసంబు

గీ. మరచి నడపీనుగుంబోలె తిరుగు నిన్ను
వెలికి గొనివచ్చి వెలిగించు విజయదినము
వచ్చి యున్నది పూజింప వలయు లెమ్ము
మేలుకొమ్మోయి! ఆంధ్రుడా మేలుకొమ్ము.

సీ. పలికించినారు శత్రులు పిల్లకంబంత
రక్తులంపై మీ గాథలెల్ల
చిలికించినారు చంచల చిత్తులను ప్రీతి
నుపనిషద్వాఙ్మయపీయూషవృష్టి
వినిపించినారు దర్పిత పంతిరాశికి
ఓరాంగ విజయ భేరీరవంబు

గడియారం

గడపినారలు రాతి కటుకు గుండియలకు
మందార మంజరీ మార్దవంబు

గీ. నింగి కెత్తించినారు నిర్నిద్ర శౌర్య
సాహసౌదార్య వినయ రత్నధ్వజంబు;
పూర్వ జాతీయ గౌరవాభ్యుదయమైన
తలచి నడుము బిగింపవా తెలుగువాడ.

సీ. గ్రీకుల దాడికి చీకిన నీరితో
సకల విజ్ఞానంబు నడుసిపోయె
పరమతా సహనంబు బాపిన బుద్ధిరో
వేద వేదాంతాల విలయమయ్యె
తురకలు గూర్చిన దుర్గాలతోడాటు
మతశిల్ప శాస్త్రముల్ మంటగలసె
ఆంగ్లేయులార్పిన ఐకమత్యంబురో
రాజ్యాంగ తంత్రంబు భ్రష్టమయ్యె

గీ. కొంప గాలినదని మొత్తుకొనుచునుండ
దొంగ జొరబడి దోచిన భంగినున్న
మన పరిస్థితి సరిజేసి కొనుటకైన
చేయిగల్పుడు ఆంధ్ర దేశీయులార.

గడియారం రామకృష్ణశర్మ

ప్రత్యూష ...

ఋతు త్రయము

మానవ జీవితమ్ము మధు
    మాస వసంత మనోజ్ఞ శోభతో
వాసలతో, మహాశిశిర
    వాయుపరోధ ఋతుత్రయంబు పెన్
కాసల మారినట్లు కల
    గా పులగమ్మయిపోయె పేదకున్
వానలు కొల్లలౌను, చలి
    బాధలు హెచ్చు, వసంతముల్ ఋతుల్

మానవులలోన ధనికుడు మాన్యుడగును
ఆకలికి రోయువాడు పుల్లాకుసుమ్మి!
అందు ప్రథముని జీవితమంత సుఖమె:
మొండివాన రెండవవాని గుండెలందు.

చైత్ర వైశాఖమాస వాసంతశోభ
ధనిక లోకంపు విశ్రామ ధామమయ్యె;
శ్రావణాషాఢ నిబిడ వర్షనిపాత
మమ్ము పేదను మృత్యు ధామమ్మయియ్యె.

పర్వా జానకీదేవి

సఖ్యం

నీ లాస్యము పాయసమైతే !
నా ఆస్యము ప్రేయసమైతే !
నీ చూపు ద్విరేఫంబనగా,
నా దాపులు సఫలంబనగా,
ప్రేమ లతాంతమున వసింతాం !
దామ హృదంతమున వసింతాం !!

నీ మంజుల మంజీరందే
నా రంజిత కంజాతందే.
నీ యానము నిట్టూరిస్తే
నా గానము లొట్టలువేస్తే
భావసుమాధ్వమున వసింతాం !
రావ సుమూర్తమున రసింతాం !!

నీ శోభా ప్రాభాతంలో
నా స్వాభావా ఘాతంలో
నీ హృదయము మధురంపైతే,
నా పథకము విధురంపైతే,
ఆ శాసిత వసతి వసింతాం !
భాసాకృత విస్మృతి రసింతాం !!

నీ సుందర నిరావృతంపే
నా మందరకరా వృతంపే,
నీ మనసాక పిచ్చెన వేయన్,
నా గుణమొక పచ్చన రాయన్,
ఫాగమృదంగముల పసింతాం !
రాగ పింగముల పసింతాం !!

నీ ప్రణయము నిస్తులమేమో !
నా అనునయ మతులంపేమో !
నీ భావపు ప్రాభవమిల్లై,
నా భావికి లాభములల్లై,
సూనాంగణర లినిపసింతాం !
ప్రాణంబుల కలిపి పసింతాం !!

నీ హసనము ప్రసవంబగురే !
నా పసనము అసదృశమారే !
నీ ఆడినగాత్రము పొగులన్
నా పాడిన గీతము పగులన్,
ఖ్యాతోపక్రమత పసింతాం !
జ్యోతిశ్చక్రమున పసింతాం !!

నీవే యొక మృదువాక్యమువై !
నేనే యొక మధుకావ్యమువై !

నీ విరహము నిర్వ్యాజముగా
నా దరహాస ముర్వీజముగా,
పూవులలో తావులమౌదాం !
తావులలో పూవుల మౌదాం !!

నీ శిల్ప మహాన్యాసము నేనై,
నా అల్పవిపర్యాసము నీవై,
నీ భంగిమమే రంగులు గాగా,
నా యింగితమే పొంగులు వోగా,
చిత్రాకాశము చేరపడోదాం !
యాత్రాపేశల పారముచూదాం !!

నీ హావంబున నేనైతే !
నా భావంబున నీవైతే !
నీవే కోకిల ముగ్ధవుగా,
నేనే హర్ష మయూరునిగా,
ఆ వసంతమున నాలాపిద్దాం !
ఆ వర్షంబున నాటల నాడ్దాం !!

నేనే నీవై, నీవే నేనై !
నీవని నేనని లేకుండా,
నిఖిల జగత్తున నిభృతులమై,
సఖుల వియత్తుల కథకులమై,
దుఃఖలోకమును ఆశ్వాసిద్దాం !
సఖ్యజీవులుగ నిశ్వాసిద్దాం !!

బెల్లంకొండ

★

ఫాల్గుణ బహుళ అమావాస్య

"ఎంత లేండోయి విశ్వము నిండిపోవు
చున్నదో గాథ సౌభ్రాతృసామ్రాజ్య!"
అనుచు కేకలు వినబడ నదరి లేచి
చూచినాను——
మోదుగుకొమ్మ జుట్టునింత
మండుచున్న పూలు గట్టి మాయమైరి
ఎవ్వరో!
తేటి పిండులు ఎగసినట్లు
పొగలు గ్రమ్మెను!
నేలపై, పొట్టపండి
పట్టుకున్న పచ్చ్కటకకు మాత వలెను
ఎవరుగని పల్కరించని వృద్ధ దేహ
ములు, దరిద్రభారమ్మును మోసికొనుచు
పోవుచున్నది మంటకో, పొగలలోకి
ఎందుకో! ఎవ్వరో!!

గుండెలు జల్దరించి కనుగోనలు మూసుకపోయె నాకు! బ్ర
హ్మాండము పిక్కటిల్లినటులాయెను భావము వాక్కుకందక౯!
దండిగ కొంతసేపటికి దాపున జూడక జూచినాను ఏ
కొండలలోనికో! పథిక కోకిల రాగపురేఖ విన్పడె౯!!

పరిత్యాష

ఆకలిబాధతో నవయుహార్ద కృశోద్గళ భావ భార మే
దో కల నాదజీవిత పథూదయ దర్శనమయ్యె! తంబురా
తాకుచు జీర్ణసాగర కథాకళి నృత్యపు పొంగు, క్రుంగులన్
వ్యాకుల గీతిబాడె ముది వగ్గగు భిక్షుకి నన్ను జూచుచున్!

"పండిన యాకు లేపగదిపడ్డవొ చూచిరేకదా! ఇకన్
మొండిగనున్న యా ముదుస మొప్పులదూయుడ క్రౌంచిపుళ్లనే
పండుగచేయుడో ప్రజలు! భాగ్యవిహీనుల్లు లేమ, హాలవో
దంతలు దండలౌచు వసుధన్ సుధగా మధుధార దేర్చెదున్!"

అనుచునె వచ్చి దగ్గరకు అర్థముకానివి పాట లెవ్వియో
వినుచుచునుండె! నా యెదను వేడిమి నాడ్పులు వీచి దేహమె
ల్లను చిరుచెమ్మటల్ విసిరె! లజ్జ, భయంబును బుల్కరించె! సం
తనె కనుచుండగా, నొక లతాంగిగ గన్పడె మాఘ వీణరో!

ఆ సౌందర్య మహాః ప్రవాహమున నేమైనానొ! నా గుండెలో
దూసెన్ బోలును మోడుటాకు, లిక వాదుల్ సేతు రో కోకిలా
శ్రీ సమ్మోహగళల్! వియచ్చర ప్రమద హంసీ పాద నాదామృత
ధ్యాసన్ ఆశలు ప్రాకులాడి, భ్రమరీ ధమ్మిల్లమున్ గాంచితిన్!

శారదా ప్రియస్వి నీ రమ్య ముగ్ధాక్షు
లలర, ఒదిగిచూచి పలుకరించె!
వీణమీద కరము విప్పారనేలేదు
పెదవి కదుపలేదు పృథివి మ్రోగె!!

"రమ్మ రమ్మోయి సఖుడా విరాగమేల !
విశ్వమంత వసంతము వినవొ—కనవొ ! !
ఋతు మహో ధర్మచక్ర పరిభ్రమణము
తిరుగానె కాలము రూపు మారునోయి !

నీ గళాన రసము నిండింతు నీవేళ !
నీ కరాన చిగురు నిలుపుదాన !
హిమ శిశిరదవార్చు తెగసిన విశ్వాస
భావ పుష్పవృష్టి వరపుమోయి !"

అనుచు నెదురువచ్చి ఆలింగనంబున
ఎత్తెనేమొ నా తలెత్తిచూడ
నిజమొ ! అనృతమేనా ! నే నమ్మలేనైతి
తెల్లవారుజాము తియ్యనికల ! !

బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

సెలయేరు

కనుమేర దూరాన
కనుపించు నా కోన

నల్లనౌ తల కొంత
నరసి పండినదేమొ!

నరపుగాదది నల్ల
నల్లనౌ తలమీద

తెల్ల మల్లురుమాలు
తీరేమొ కనుపించు!

మల్లుపాగాలోని
మలకలవి యొక కొన్ని

చెదరి గాలికి చాల
చెలరేగె ననిపించు!

కాదు, నల్లనిరాతి
కంబళంబున మూది

మేకిపోసిన రాశి
మేకమైనటులుండె!!

పైనున్న యారాశి
పాల సంద్రమటంచు

మలకపై మెలిపడుచు
మడుల విడివడి సుడులు
తిరుగుచును పొరలుచును
నురుగులయి పరుగిడుచు,

దండిగుండులుకొన్ని
పిండిగొట్టుదునంత
చెలరేగి గుంప్రాళ్ళ
చెండ్లాట లాడుచును,

పచ్చి ముత్తెపు సేసఁ
బ్రాల జల్లులతోడ
తను తొంగిచూచు భా
నుని పూజలను సలిపి,

సూర్యుడును చంద్రుడును
చుక్కలన్నియు గూడి
మోసులెత్తిన క్రొత్త
మోహంపు మైకాన

పవలు రాత్రియు వెంట
పరువులెత్తుచు నుంట
అందరను తనయందు
ఐక్యమొనరించుకొని

జలజలా జలజలా
జలజల ధ్వనులతో
తలపోలమ్ములలోకి
తాచూరె సెలయేరు.

4

సానుపుల శిఖరాళి
తో నేకమొనరించి
ఆసు దోసినరీతి
నటు నిటుం దిరుగాడి,

పాదరసపుం గుండ,
పగిలి పారె ననంగ
మరకతపు పచ్చికల
మళ్ళలోపల దూరి,

నికటస్థలము లెల్ల
నిగనిగన్నిగలాడి
చూచువారల కనుల
దోచుకొనునటుచేసి,

పంటచేడియ ఆకు
పచ్చకోక పయంట
ముత్తెంపు జలతారు
మురుపుపోతలుపోసి,

నాగుబాములు కొన్ని
నడయాడునటులుండె

నెత్తిగాదది కొండ
నెత్తమ్మె యగు సుమ్ము

నరపుగాదది మంచు
టొరపు పరపగుగాని !

మల్లుపాగాగాదు,
మటి చూదియునుగాదు

నడయాడు నిడుపాటి
నాగుబాములు కావు;

కొండ నెత్తమునుండి
రెండు మూడుగ జీలి

జల జల ప్రవహించు
సెలయేరు లగుగాని.

2

కొండపై వారెవరొ
వెండి గరగిన నీరు

కుండతో గుప్పుమని
కుమ్మరించిన భాతి,

స్వర్ధునీ వీచికల
జల్లులాడెడి కరుల్

తొండాలతో ముంచి
తూరుపెత్తినరీతి,

పంచుకొలకుల తాన
మాడిలేచిన దివ్య

వారకామినియాస్త్రి
వసనాంచల మనంగ,

వేయికన్నుల తెప్ప
వేయకే సురరాజు

పదిలపరచెడి సుధా
భాండంబు దొరవెనన,

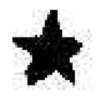
తళతళ త్తళతళ
త్తళతళత్కాంతితో

జలజలన్ జలజలన్
సెలయేరు ప్రవహించు.

3

ఉత్తుంగ శిఖరమ్ము
నుండి యటు పయనమై

ఆడాడ పల్లమ్ము
లందెగిరిపడి దూకి

దోరపూవులు కొన్ని
దోసిళ్ళ గోసికొని

పరిమళము మైనిండ
పట్టించుకొని లేచి,

దారికడ్డుగనున్న
తరుల మూలము దూరి

పక్వఫలముల పుడమి
పడ రాలగా గొట్టి

ఫలరసా స్వాదనా
బలమెసక మెసరగా

పూల సొమ్ముల నాదర్
భూషించుకొని మురిసి,

కలనాదమున నెదప
పులకితంబగు నంత

నలుదెసలు వెలుగ చిరు
నగవు చూపులు విసిరి

ఎందు చూచిననాని
యెదురెవ్వరును లేక

ఇచ్ఛా విహారమ్ము
నిటు కొంతతరి సలిపి,

41

ప ల్లా .... ★

చిటిపొటినడల హం
సిక వోరె సపుడెగి

చంద్రికాకాంతి, వా
సవసజ్జ పోలికను,

చెలిమితో ప్రకృతి, స
జ్జితము చేసిన మిసిమి

యిసుకపాన్పున బవ్వ
ళించె నా సెలయేరు.

మామ

మామామ వచ్చిండు
మాకేమొ తెచ్చిండు,

మంచిము త్యాలివే
పంచుకొం డన్నాడు,

బొండుమల్లెలు కొంగు
నిండ విర చల్లిండు

దండ అల్లిన నల్లు
కొండుమీపన్నాడు.

పరి త్యా షా —— —— —— ——

పచ్చిపాల్ తెచ్చిండు
పారనే పోసిండు,

ఎత్తుకో గలరేని
యెత్తుకొండన్నాడు.

అమృతభాండము తెచ్చి
అటుకుపై నుంచిండు

అందుకో గలరేని
అడ్డ మెవరన్నాడు.

పలుగురా కొండెక్కి
పగలబడి నవ్విండు,

పట్టుకో గలరేని
పట్టుకొండన్నాడు.

దొరవోలె వస్తాడు
దొంగవలె పోతాడు,

కనుమూసి తెఱచులో
కనపడడు మామామ.

ఎంచిచూడగ చాల
మంచివా డాతండు,

చల్లదనముల పుట్టి
నిల్లగును మామామ.

దొడ్డగుణముల వాడు
దొరతనము గలవాడు.

నలుపెల్ల దిగమింగి
వెలుతురే వెదజల్లు.

మామామ కడుపులో
మచ్చగను పెట్టుంది.

లోకోపకారమై
చీకట్లు మింగింతో.

మామలకు మామ. రా
మాచంద మామ.

మామ మామకు మరిది
మా చందమామ!

పల్లా దుర్గయ్య

అంజలి

ఉ. శ్రీ లలనామణిన్ గలిసి ప్రీతిగఁ గాపురముండ్రుఁగాత మి
మ్మేలు తెలుంగు శారదకు; నెయ్యెడఁ గాంచిన దేశభాషలం దే
మేలని కీర్తిన్ గనుచు మేదిని భాసిలు కన్నతల్లి మా
పాలిటి కల్పవల్లి సుతపాళి నివాళులఁ దేలి మేలుతన్.

సీ. శాలివాహనరాజచంద్రులేల్పడి
నిగ్గు దేరినపంటనేల యిద్ది:
చాళుక్యభూమీంద్రసమదసామజదాన
ధారలఁ దడిసినధరణి యిద్ది:
కాకతీయనృపాలఖడ్గధారల శత్రు
పంకముల్ విరిసినవసుధ యిద్ది:
విద్యానగరరాజవీరసంక్రోష్మ
రిపువనుల్ కాలిసిన పృథివియిద్ది:

గీ. సంస్కృతాంధ్రకవీంద్రులనరసకావ్య
వాహినులచేత గొన్నట్టివసుధ యిద్ది:
సకలకకుబంతరాళవిశ్రాంత మైన
మనతెలంగాణమహిమ సామాన్య మౌనె?

వర్రి త్యాగ ష

చ. పరిణతచిత్తముఁ గలిగి, పాపము లేనికృపారసంబునన్
బరఁగి, యమాయకత్వగుణపావను లై, పొరుగింటివారిమే
లరయుచు, నాత్మలో నతిథియుచ్చయె పెన్నిధిగాఁ దలంచున
చ్చరితుల నీసుపుత్రుల విశాలదృశాయతిఁ బ్రోవు మమ్మరో!

ఉ. రాజున కైనఁగాని కవిరాజునకుఁ బుధరాజుకున్ పరి
వ్రాజకరాజుకున్ జననిపాదసముచ్చన పూర్వజన్మవి
భ్రాజదనేకపుణ్యపరిపాకముచే లభియించుఁ గాదె! త
త్పూజ లొనర్చి సర్వజనపూజ్యుఁడ వై విలసిల్లు మాంధ్రుడా!

చ. కవికులకోకిలాళి సహకారము లేక కడిందిఁ గుంది మా
ధవసహకారముఁ గని కృతార్థతఁ గావ్యకుహూరుతంబులన్
జెవిచవిఁ గూర్చుచుండ బుధశేఖరులార తెలుంగుశారదన్
దవిలి భజింపుఁ డయ్య! ప్రమదంబునఁ గావ్యసుమవ్రజాంజలిన్,

శా. నిష్ణాతృత్వము శబ్దతంత్రమున నిర్ణిద్రప్రభావాతిరో
చిష్ణుత్వంబును గావ్యమార్గమున నిస్సీమంబుగాఁ గన్న భ్రా
జిష్ణుల్ పండితసత్కవుల్ గల సభాక్షేత్రంబులన్ గూర్చి వ
ర్ధిష్ణుల్ సోదరులార! మీరు దృఢభక్తిన్ గొల్వుఁడీ! శారదన్.

క. ఒకజాతి కొక్కనాయక,
యొకహృదయం, బొక్కపూన్కి, యొకవిద్యయె నీ
యకలంకకృపాదృష్టిని
సకలాశాయశముఁ గూర్చి సాఁకుము తల్లీ!

మ. జయముల్ గూర్చుచుఁ దెల్గుతల్లికి: మహోత్సాహంబుతో సోదరుల్
క్రియలెల్లన్ సమకూర్చుచున్; సుకవిరాట్కీర్తుల్ దిగంతంబులన్
"జయజై" యంచు నుతింపమన్ నియాంధ్రీ! సౌభ్రాత్రసంపన్నులై
ప్రియ మొప్పారఁగ నాంధ్రభూమికి నర్పింపన్ బ్రసూనాంజలుల్.

క. రాజోత్తములకు, సత్కవి
రాజోత్తములకును, విబుధరాజవరులకున్
భ్రాజితజననీభారతి
పూజకులకు నెల్ల నిండు పూజాకుసుమముల్.

గీ. అరవిందుతావకముగ నరసి మమ్ము
నాంధ్రసంస్కృతి జగమున నలముకొనుచు
మహితసంస్కృతులన్ దలమానికంబు
గాఁగ వెలిఁగెడునట్టులు గనుము తల్లి!

కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి

సృష్టి

ఇది మహాంబుధి; ఇందులోపల
ఉదయమయ్యె; ఊర్మికలకహా
మొదలెఱుంగము; తుదియెఱుంగము
యెన్ని యుల్లోలంబులో
ఇక ముందుబుట్టె
నెట్టి కల్లోలంబులో ?

ఈ మహోర్మ్యం నెవడు లెక్కిడు
ఈ మహాంబుధి నెవ్వడీదును
యే మహాత్మ్యం డెఱుగ గలదిం
దే తుఫానులు బుట్టునో
మిన్నొఱయబొంగి
యేమిటిని పడగొట్టునో ?

ఏ సురాసుర రీయనంత మ
హా సముద్రము నాసపెంపున
యే సరణి మథియింతురో యిం
దేమి యమృతము బుట్టునో
ప్రళయంకరంబగు
నెట్టిగరళం బుట్టునో ?

ఇందు శుక్తిక లెన్నియున్నవో
ఇందు శైలము లెన్నియున్నవో
ఎందఱుద్ధతు లవిగ్రహింపగ
ఎంత యత్నము చేసిరో
ఫలమొందకుండా
ఎన్ని యేనుగు లాసిరో ?

ఎన్ని జంతువు లిందు బుట్టెనో
యెన్ని జీవము లంతరిల్లెనో
యెన్ని నౌకలు; ఎన్ని పడవలు
ఈ మహాంబుధి మునిగెనో
ఇంక ముందుముందూ
ఎన్ని మునుగ నున్నవో!

గార్లపాటి రామనర్సి

సంక్రాంతి

చిరుతల కనువుగ చిందులు ద్రొక్కుచు
పాటలు పాడుచు పరుగులు పెడుతూ
దాసరివచ్చి ఛెంగున వ్రాలాడూ
వేసము చూడా వేగము రారండి !

భవునేత్ర విగతానల జ్వాలలు లా
క్రూరాహి ముఖగత జిహ్వాయిలా
భుగభుగ మండే భోగిమంటలివి
శుభముల గూర్పగ గొలుతము రారండి!

ప్రతిభలు పన్నిన పొడ్డవ్యూహంలా
పండుగ కన్నియ వపుర్లతలులా
వన్నెల వంపుల రంగవల్లులివి
కన్నుల పండువు నందగ రారండి !

వ్యూహములోపలి వీరశ్రేణులులా
కృతులలోపలి అక్షరపంక్తులులా
దారులుదీర్చిన గొబ్బి దేవర్లివి
భక్తితో కొలుతము బిరబిర రారండి!

పంటలొండొంటి పల్కరించు కో
వెంటనంటి నడయాడునట్లుగా
పరువముగూర్చే 'పాలవెల్లి' యిది
మురిపెముదీరా చూతము రారండి !

★ పిల్లలమఱ్ఱి

చిఱునవ్వు పాలబుగ్గలన్ బొరలాడ
నునుసిగ్గు కనుదోయి దోబూచులాడ
వన్నెపడతులా వెన్నెలవిరాల్
పున్నెము వచియూ పేరంటము రావంటి.

శారద

ఆంధ్ర శారదనీకు అక్షరాంజలియా
అందమో ఆదమో రావమ్మ మాయమ్మ !

తరతరాల్ మాయింట తాండవించితి వంట
తలపు తరగలవెల్లి తళుకు వెలయించితల్లి !

తెలుగు నేలలపైన తేనె మాగాణి నీ
తీయగా తేపగా తీర్చి దిద్దిన తల్లి!

నవకవితా సుదతికి మధురగాన ఫణితులా
ముదముతో ముద్దుగా చదువ నేర్పినతల్లి !

ప్రబంధ సుందరీ రసబంధుర భంగిమయా
ప్రభలతో ప్రబలగా ప్రబోధించిన తల్లి !

నవకవితా యువతీ భావాభినయ గమన
శివములతో లీలలన్ హావణించిన తల్లి !

ప్రణయ రాగములోన ప్రణవ నాదమునింపి
ప్రవిమలయోగ నియతి ప్రసాదించెడి తల్లి ! ||ఆంధ్ర||

పిల్లలమఱ్ఱి హనుమంతరావు

— ప్రత్యూష

అడుగుజాడలు

కాంచి కాంచిన కనులు
కనుమేర దాటంగ
కనుపాపలను దెప్ప
కబళించి వేసింది.
        కలయగానివిగాథయా
        చెలియరో
        కాలమ్ములో గల్సెనే.

లోకాల హింసల్లో
లొంగి లొంగిపోయి
ఆలోకనముకైన
ఆరాటపడ తుదికి
        అవియు కరవైపోయెనే
        సఖియరో
        ఆర్తి నేరికి దెల్పనే ?

సిగలో పూవెడి తేనే
సిటులొయ్యె మాపల్లె
నాకంట బడదున్న
నిలువదే నా లోకట
        అడుగుజాడలె మిగిలెనే
                నారాణీ !
        అడవిపాలిటకై పోయెనే.

అడ్లూరి అయోధ్యరామయ్య

పువ్వా!

వాసంతవీధుల్లో వయ్యార మొలికించి
పైరగాలుల్లోన పారవశ్యముజేసి
వడగాడ్పులకు నీవు వాడిపొయ్యావా ?
పువ్వా ! వాడిపొయ్యావా ?

సూర్యుడే దండెత్తి చుట్టివేసేవేళ
ఆకాశమందుండి అగ్ని గురియుచునుండ
మండుటెండల కీవు మాడిపొయ్యావా ?
పువ్వా ! మాడిపొయ్యావా ?

కాళరాత్రుల్లోన కారుమబ్బులక్రింద
ఉఱుము మెరుములమధ్య ఉక్కిరిబిక్కిరై
ప్రళయవర్షానికే రాలిపొయ్యావా ?
పువ్వా ! రాలిపొయ్యావా ?

ప్రీతిమాలికవయ్యి నాతిచేతులగుండ
నాథుమెడలో వెలసి నాట్యాలు తెగజేసి
నవ్యజంటలమధ్య నలిగిపొయ్యావా
పువ్వా ! నలిగిపొయ్యావా ?

బలివెట్టగా నిన్ను బలవంతముగ కోసి
స్వార్థమానవులంత స్వామిపూజలు సేయ
దేహమే యర్పించి ధన్యవయ్యావా
పువ్వా ! ధన్యవయ్యావా ?

శవముమెడలో నీవు శిశువుచేతిలో నీవు
వధువుతలలో నీవు వరునిహృదిపై నీవు
పరుల కష్టసుఖాలు పంచుకొన్నావా ?
పువ్వా ! పంచుకొన్నావా ?

చందమామ

ఎన్నాళ్లకొచ్చావు ఓ చందమామా
ఎక్కడా దాగావు నా చిన్నిమామా !

చీకట్లు నినుజూచి సిగ్గుజెందాయి
చక్ర వాకాలన్ని చెలరేగినాయి.

నల్ల కలువలపూలు కళ్హార వికసించె
మల్లె 'రాతిరి రాణి' పరిమళం ప్రసరించె

అద్దంలో మా చిట్టి ఆడుకొను నీతో
ముద్దుగా పల్కును ముచ్చట్లు నీతో

నీ ఇల్లు వాకిలీ ఎక్కడున్నాదీ
నీ తల్లిదండ్రెవరు చెప్పవే మామా ?

పిల్ల తల్లులు నిన్ను పిల్చినా ఎప్పుడూ
పారిపోతుంటావు నా దొంగమామా !!

మూటుపురి వెంకటేశ్వరరావు

గౌరి

పున్నెములందు సద్రచనబొందిన యీ పరమ వ్రతంబులో
బన్నిన కంకణమ్ము కర పంకజమందలరార భక్తి సం
పన్నత నారితేరిన యుమాసమలన్ పదమంటి మ్రొక్కన
య్యన్నులమిన్న లాడెడు ప్రియంబులు చెల్లియ నిన్నునోముతన్.

ఎవ్వరు నేర్పిరే చెలియ యీ గతి వాయనమిచ్చి పల్కనీ
నవ్విన నవ్వులో తెనుగు నాటి మనోహరకీర్తి వల్లికల్
పువ్వులు పూచెనమ్మ నరపుంగవుడౌ పతి నెమ్మనంబులో
గ్రువ్విన భావముల్ వెలికి గూర్చినవే నునుసిగ్గు దొంతరల్;

కొసల మరల్చివేసినది క్రొమ్ముడి నూతన ధూప సౌరభ
ప్రసర సువాసితమ్మునయి వ్రాలెను వెన్నుననంటి దీక్షమై
ప్రసవచయమ్మునందు పరిభాగమునందెటు నిల్పితమ్మ! యీ
పస విదులించుకొన్న పతిభాగ్యము నేమని ప్రస్తుతించెదన్.

ఆచారమ్ము లలంకృతమ్ములు; స్తుతివ్యాపారముల్ నేటివా
ప్రాచీనంబులు నిండికొన్నవి సమారబ్ధ వ్రతంబందు నో
హో చైతన్య కళాస్వరూపిణీ! త్రిలింగోర్వీ సుమారామముల్
బూచెన్‌గా మధురాననేందు మధు సంపూర్ణ ప్రవాహంబునన్.

సోమరాజు ఇందుమతీదేవి

హితోక్తి

పువ్వులపైని నిప్పులను బోయుటకేనియు. మల్లెతీవకు౯
గ్రొవ్విన కాఱుదున్న జతగూర్చుటకేనియు గున్నమావులన్
మవ్వము దూలిపో సెగల మాడ్చుటకేనియు సాహసించి యీ
పువ్వులతోటనే నఱుకఁబూనిరి కొందఱు మూఢ మానవుల్.

ఒక సీతమ్మను దాకు పాపము జటాయుక్రోధమై, వానర
ప్రకరంబై హనుమన్నిదాఘ దహనజ్వాలాళియై, రాము సా
యకమై కూల్చె సమూలఘాతముగ దేవారాతిఁ బౌలస్త్యునే
డొకటీ రెండునుగావు స్త్రీలకగు నాయుర్మానభంగ క్రియల్.

పాలబుగ్గల శిశువ్రాతంబు మంటల
బడి 'చుంయి' మనికాలు నెడరుపాటు,
కాళ్ళపారాణి బుగ్గల కాటుకయు మాయ
నవదంపతులు కత్తి నఱుకబడుట,
పూచిన తీవియబోలు ముత్తయిదువ౯
సిగబట్టి యీడ్చు దుండగులదాడి,
కాటికి కాల్సాచి కదలని ముదివగ్గు
మంట మూటగవైవ మడిసిచనుట,

యనెడి ఘోరాతిఘోర కృత్యంబులెల్ల
ప్రజల స్వాతంత్ర్యలాభ సంపదనెపాన
న్యాయమెల్లని మతమహోన్మాదచిత్తు
లేకధాటిగ సలిపినవేగదయ్య !

నవఖాళీ రుధిరస్రవంతులకుఁ జింతన్ మ్రగ్గి, పంజాబు ఘో
ర విపత్తుల్ భరియింపలేక, వివిధప్రాంతోగ్ర సంఘర్షణల్
చెవులన్ జీములుగట్ట, దుండగులకాశ్మీరోగ్రధాటిన్ పరా
భవశంకన్ బడు భారతావనిఁ దలంపన్ గుండె నీరయ్యెడిన్.

ఎన్నోఘోరము లెన్నొకష్టములతో నీనాడు స్వాతంత్ర్య సం
పన్నంబైనది భారతంబు; మరలన్ బ్రత్యగ్ర సిద్ధాంతముల్,
సన్నాహంబులు, భావభేదములు, స్వేచ్ఛావృత్తు, లుద్రేకముల్
పన్నాగంబులురేపి శాంతిసుఖముల్ భంజింపకోయీ! సఖా!

నాగలితోడిదే జగమనం గృషిసల్పెడు రైతుబిడ్డలున్
భోగములెట్టివో ! మధురభోజనమెట్టిదొ ! కానరున్న యా
త్యాగులు కార్మికుల్ చెడుగుదారులబట్టి నశించిపోవ నే
వో! గుడిపూడిజంగముల యూహలుపన్నకుమోయి! మిత్రమా!

కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి

తెనుగు తల్లి

సీ. పరిపూర్ణ పావనాంభ స్తరంగోద్వేగ
గౌతమీ గంభీర గమనమునకు;
ఆలంపురీ నందనారామ విభ్రాజి
మల్లోబఫలరాజ మధురరుచికి;
ఆంధ్రీ కుమారీ సమాయుక్త పరిపూత
తుంగా పయస్సు మాధుర్య మునకు ;
ఖండశర్కర, జాతి, ఖర్జూర, గోక్షీర,
ద్రాక్షాదియుత రామరస మునకును;

అమృత నిష్యందివల్లకీ హ్లాదమునకు;
రాగిణీ దివ్యసమ్మోహ రాగమునకు ;
తేనెతేటల నవకంపు సోనలకును ;
సాటియగును మాతెనుగు భాషామతల్లి.

మిత్రుడా!

కొండవీటిని కోటలమరిచి
దండిపీరులు తాండవింపగ
చండవీర్యము నిండియుంచిన
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

శాయనార్యుని సాకిపెంచిన
ధీయుతుండగు తిమ్మరుసుపును
బాయకుండగ ప్రబలజేసిన
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

నవరసమ్ముల నాదమొప్పగ
చెవులుసోకగ కవనమల్లిన
కవులుముగ్గురు కల్గియుండిన
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

వేమనార్య వివేకమహిమను
సోమనాథుని సూక్తియుక్తిని
రామలింగని రమ్యచరితను
గన్నభూమిది మిత్రుడా !

దత్తమండలి ధైర్యపటిమయు
నుత్తరాంధ్రుల యుచితచర్యలు
నుత్తమంబుగ నొప్పియుండెడు
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

ఆయుధంబుల ఛాయబెరిగిన
కాయబలమున గడలుగెలిచిన
వేయివిధముల పేరుబొందిన
యాంధ్రయోధుల బొగడుమా !

తేటమాటల తేనెలొలుకుచు
పాటవంబున బరుషమొప్పుచు
సాటిదాసల నీటుమీరెడు
నాంధ్రభాషను బొగడుమా.

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి

తెనుగుతోట

తెలుగు తోటలలోన - తెలుగు వన్నెలు లేవు
శోభనిచ్చే దెన్నడో ?
తోటంత
సొగసు గులికే దెన్నడో ?

అల్లు పందిరిలోన - ఆటలాడెడు తీవె
పడగ లెత్తే దెన్నడో ?
తోటంత
పైకి ప్రాకే దెన్నడో ?

అందాలు జిలుకుచు - ఆకుమరుగున జేరి
మొగ్గ లొడిగే దెన్నడో ?
తోటంత
సిగ్గు జిలుకే దెన్నడో ?

పసరు తీవెలలోన - పసిడి పిందెలుపడి
పండ్లు పండే దెన్నడో ?
తోటంత
పరువు కాచ్చే దెన్నడో ?

గాలి తాకుడులకు - కదలి ఉయ్యాలలూగి
జోల బాడే దెన్నడో ?
తోటంత
సొంపు లొలికే దెన్నడో ?

పూవుపూవున విరిగి - పూల మధుపుడు త్రావి
రెక్కవిప్పే దెన్నడో
తేటుల్లు
తేనె గూర్చే దెన్నడో?

చేమాని కొమ్మరో - లేత యిగురాకు దిని
కంఠ మెత్తే దెన్నడో?
కోయిలల్
గాన మొసగే దెన్నడో?

నింగిలో పక్షులు - వర్షఋతువును పిల్వ
కోక గట్టే దెన్నడో?
భూమికల్
గూడి ఎగిరే దెన్నడో?

కోటకాని ఆకసమున - కోటకాపరివాడు
పాదు త్రవ్వే దెన్నడో?
పసవుల్లు
పొంజల్లే దెన్నడో?

చెలువు కోనలోన - చెలువ వన్నెల చేలు
చేజ మెచ్చే దెన్నడో?
కోటంత
చిగవారే దెన్నడో?

సిరిప్రగడ రాధాకృష్ణరావు

వ్రిత్యూష

ఆంధ్రభారతి

సీ. పట్టాసనుండు వాగ్దేవిమంత్రము పఠించి
నిన్ను ప్రతిష్ఠించె నిజమతివేళ
ఆవాహనంబౌట నర్ఘ్యపాద్యములిచ్చి
తిక్కన కవివంతు దీర్చుకొనియె
కనకాభిషేకభాగ్యముఁ బొందగల్గితి
కవిసార్వభౌము సాంగత్యగరిమ
వగు నలంక్రియల దిగ్దంతి యూథముదన్నె
అవధానులెల్ల మాపాదులౌసగ

గీ. నవ్యసాహిత్యకవు లప్పనలనుదన్న
కోకిలలు మంత్రపుష్పముల్ గురియుచుండ
పాటి రాష్ట్రాలు మంగళాక్షతలుజల్ల
నంది భాషావధూటి యంజలి ఘటించు:

సుఖంబెదజల్లు ఓష్ఠప్రసూనకలిక
శ్రుతులు వెలయించు వీణావిశుద్ధహస్త
సుమములను వంచిపెట్టు మంజుల లతాంగి
ఆంధ్రభారతి! సతము నిన్నాశ్రయింతు.

పుర్స్పుటూరు రాఘవాచార్యులు

ఎందులకో

నందన వీధికలందు
చందన వాయువులందు
నందించును; నవసౌరభ
మందించును; ఎవ్వరికో?
ఎవ్వరికో? ఎందులకో?
ఎందులకో నా హృదయం?

వెన్నెల క్రొన్నెల యగుచు
వన్నని కిన్నెర యగుచు
చిలికించును సుధానిధిని;
పలికించును నభో ఘనిని;
ఎవ్వరికై? ఎందులకై?
ఎందులకో నా హృదయం?

భ్రమరీ వ్యాధూత సుమిత
రమణీయ నికుంజ శోభ
గమనించుచు గమనించుచు
గమకించును విషాద గీతి;
ప్రవహించును బాష్పరీతి;
ఏ యెడకో? ఏ కడకో?
ఎందులకో నా హృదయం?

63

ఏ తరుణీ దరహాసం
ఏ సుమనస్సు వికాసం
ఒరికిన వలపులతోనే
మసిపట్టిన ఆశయాల నేల
ఊస ఊస లాడించు?

మధుర పథము

కన్నులం మోడ్చి కమ్మని కంఠమెత్తి
సుందరోహారం వితానంప గగన
భూనభములలోన మోహన గానమును
ఆలపింపవమ్మ. నాయందు నీవొ
ఏదొ నీయందు లీనమై ఏకరీతి:

ఏమి తపమాచరించితినో మనోహ
రాంగి! భవదీయ కలపరిష్వంగమునకు
మారిపోవుదు,నను నేనె మరచి నీదు
లలిత పరివాది నీ సుధామల తరంగ
ఝుమంలోని తుషారమంజరులలోన
తేలిపోవుచు తన్మయ దీపములకు,

వ్రాలుచుంతట నీ కపోలాలపైన
ముద్దులొలికెడి చిరునవ్వ మొగ్గనగుచు;
పొందవింతును నీ యురస్థలమునందు
వాడి వెదజల్లు విరజాజి దండనగుచు;

నూత్నసంఫుల్ల మన్మనోంబుజదళాన్త
రములనానందమధుర మరందమీవు
మాధురీభావ సురభి సంపదవు నీవు;
స్వాంతమేనీవు జీవిత స్వాదుసరసి
కలసుధాపూర మీవు నా గానమీవు.

నీదు కడగంటిచూపు వెన్నెలలతోడ
ఈయమేయప్రసన్న విహాయసంపు
సరళ వీథులలో మనశ్చంద్రు డిటులె
పెరిగిపోనిమ్ము చిన్ముద్ర కరజీనింక
రథమునడిపించు ఆక్షీర పథములందు.

స్వప్న సుందరి

కాటుకనీలిరేకల నిగారపుకాన్గిలను చూపుతోడ స
య్యాటలనాడు లేనగవుటందపుమోకల నేలనాహృదిన్
మీటెదు చిన్నికిన్నెరను మీటినరీతి మనోహరీ ? ఎదో
దాటిననాటి స్వాప్నిక కథాగతులన్ బలికింపబోకుమా !

కన్నులుమూసిలోనగనగా కనుపించు స్మితించు నీదు దీ
వ్యన్నవమూర్తి నాహృదయ పద్మమునన్ వరపద్మయై, రసా
భ్యున్నత భావడోలికల నూగుచునూగుచు దేలిపోవ. నా
కన్నులు విచ్చుహెచ్చు తమకంబున అశ్రులురాలుజాలుగా.

వ॥ త్యాగ వ.

సీ॥ భార్గవ .... ★

ఊరింపుమేరదోచియును తోచనిఆయుచలాగ్రమందు. పుం
దారపుతోటవాకిట సదా ప్రవహించు ఝరీమృదూర్మి మా
లారవమేళితస్వర కరస్థవినోద విపంచివై, లయ
స్ఫారమనోజ్ఞగీతికలు పాడెదవే ఎదవేగిపోవగన్.

ఆడెదవొక్కసారి నభమందున జక్కదనాలచుక్కవై
పాడెదవేదియో హృదయభారముడిగ్గ అమర్త్యకన్యలన్
గూడిచరింతునందనము కోనలబూవుల సోనలందు దూ
గాడుచు నింపుకొందువు మనంబునమోవ నిలింపసంపదన్.

తొలిరేవెన్నెల పాలకోనేరున ము
ద్దుల్మీర నీ వేసునున్
జలకంబాడిననాటిమై పులక లిం
కన్దోచు క్రొంగ్రొత్తలై.
తొలగంబోవదు ఆరమాప్రతిమ క
న్నోయిన్ దిగన్జారు కా
ల్వలలోనన్ బ్రతిబింబితంబు నగుచున్
లాలించెడిన్ డెందమున్.

కలయైపోయిననాటి జీవితసుధా
కాంక్ష ప్రపంచంబు నం
దలి యందాల గులాబిపూబొదలు, మం
దానంవ వాయూర్మికల్,

ప్రత్యూష ....

వలపుంగావి పసందు సంజలును, లీ
లావేశ సంరావముల్
తలపోయన్ ఒకచిత్ర చిత్రితమునై
తాకున్ మనోదృష్టికిన్.

వినవచ్చున్ మృదురీతి నిర్ఝరవనీ
విద్యాధరీ కిన్నరా
క్వణనంబుల్, కనవచ్చు త్రుళ్ళిపడు గం
గారంగదూర్మి ప్రభే
లన హేలానవడోలలన్ గదలు చం
ద్రస్మేర మందారముల్
కనులన్ మూసిగతాను భూతుల సమీ
క్షల్ సేయనొక్కొక్కచో.

కాటుకచీకటిం బొగలు
గ్రక్కుఘనాఘన పంక్తులందు నీ
వేటికి దూరినావు - తపి
యింతువు - తీరని విప్రయోగ దుః
ఖాటవులందు గ్రుందు హృద
యంబువలెన్ - శమియింపమేని ఆ
రాటమునాదు బాష్పఝరు
లన్ జలకంబులు ఆడిపోగదే.

సిరిప్రగడ భార్గవరావు

ప్రత్యూష

నిరాక

నీవురావాలన్న మమతే
నీవువస్తావన్న మురుపై
బ్రతుకు కిన్నెరభావ మూర్ఛన
లోలికి పోయినదీ.

నీవువస్తావన్న మురుపున
నీవెవరవో పోల్చుకుంటూ
జీవతూలిక తీవవెన్నెల
సొంపు లొంపినదీ.

నీవురావాలన్న వలపే
తలపుతేనియ భరముమోస్తూ
విరహగేయ దివ్యప్రసూనా
ఎళుల సల్లినదీ.

నీవెవచ్చేవన్న మురుపున
బ్రతుకుతమ్మునియాసముత్తైము
లోలికి నిలువున నులుకుతూ న
ర్తిల్లి పోయినవీ.

పత్యూష ————— ఓరా

ఊరికావలి మావి తోపున
దారిగాచిన పిల్లకోయిల
నిన్నుపోల్చుక "మేలుకో"మ్మని
యీల వేసినదీ;

వీధి పందిట కన్నె మల్లియ
"వచ్చెలే !
పంటయ పండె లె!"మ్మని చిరుపాటున
కన్ను గిలికినదీ;

సందడిలో సంపడిగ యౌవన
మాడుచూ పాడుచు ముగ్ధ —
ప్రణయి నూరార్చుచూ మోవిని
అంటిపోయినదీ.

... ...

రాకలో రంగిలిన నే నీ
రాకలోనే మైమరుస్తే
సేకరించిన సొంపు సంపద
నీ కౌనర్చె దెవ్వరో !!

జమ్మలమడక సూర్య ప్రకాశరావు

మాయ

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?
ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన బాపరా ?

దీని నీడలు నిండు దిశదిశాంతములందు
అన్ని యెల్లలుదాటి యంతటన్ బ్రసరించు;
ఆ నీడ ఛాయలన్ విశ్వమంతయుగూడ
ఒకరీతి మదితోచు నొకరీతి కనుపించు ||ఇది||

కానన్నవాటిని అద్దికాదని చెప్పు
కాదన్నవాటని కనుపింపజేయును;
ఒకసారి నొకదాని నొకరీతి జూపించు
మరుసారి దానినే మార్చి జూపించును ||ఇది||

కనుల గ్రమ్మినవేమొ కారుచీకటులల్ల
కనుపింపదేమియు, కనలేను నిజమును;
ఏమున్నదీ వెనుక నేమున్నదోయీ ?
తెలియజాలక నేను విలపించుచుంటి.

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?
ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన బాపరా ?

సన్నిధానం శ్రీధరశర్మ

ఆయాది

ఆయాది నాకిపుడు హాలాహలంబయ్యె
లోకమే చీకటిలొ లోపించె నాకు
శోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

నన్ను నే చూసుకొని నిన్నే తలచుకొని
నిన్ను చూసినచాలు అన్నీ మరచిపోయి
నీవు నాతో వుంటె బాపురేపోయియాది ||ఆ||

వసవాహినులుపారు గుసగుసల యాది
కొసరి కొసరీ నవ్వు విసరు పువ్వుల యాది
రాగనిభృతమైన త్యాగాల యాది ||ఆ||

వాల్చూపు జాలులో పోల్చుకోలేనట్టి
కన్గోన లంమూరు కమ్మనీ మధువులు
కాలాహి విషయమునే కరగించు యాది ||ఆ||

మల్లెపందిరిక్రింద నీవల్లి వేసిన ప్రేమ
పిల్లకాల్వల కెలన నే కొల్లగొట్టిన ప్రేమ
దేవాలయంబులో దీక్షబూనిన యాది ||ఆ||

అద్దములొ మన ప్రతిమ లాడుకొను యాది
నిద్దురోయినగాని వద్దన్నగాని
ముద్దులొలికిన ప్రేమ యుద్ధాల యాది ||ఆ||

ఆయాది నాకిపుడు హాలాహలంబయ్యె
లోకమే చీకటిలొ లోపించె నాకు
శోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

బూర్గుల రంగనాథరావు

భానురథము

ఉదయంబందుము భాస్కరా! కరసహస్రోన్మేషముప్పొంగ నీ
సదయాకారము గాంచు వేడ్క సరసీజాతంబులున్ మానవుల్
నదులుం బర్వతముల్ నభంబు భువియున్ నానా మహాజీవులున్
ఎదురుంజూపుల జూచుచుండ్రు, ప్రభురాకన్ వేచు సభ్యుల్ బలెన్.

కాలుడు మాయయందు సుభగత్వతనొందెడు సారె సంపతుల్
మూలములేని యాకసపుమ్రోలల మగ్గముపైచి చిత్రమౌ
కాలపు తెల్లతాను కడకమ్ములు లేకయన్నేయనేయమే
మోరిని దానిగొల్చిరాన నొప్పును సూర్యుడు మూరబద్ధమై!

ముసలి యెద్దుసులేపి వెనసాగ సవరించి
కట్టుపై చేయిడి కర్షకుండు ;
పెంటితో ప్రియమాడి పిల్లలముద్దాడి
మేతల కరుగంగ పోతుపక్షి ;
'ఇంతమే ప్రాప్తిబోలి నాటి' కంచును
తడబడి పరువెత్తు తస్కరుండు ;
ఉప్పాంత మంత్రంబు సుచ్చరించుచు
నర్ఘ్య మర్పింప నిల్చిన యాహితాగ్ని ;

ప్రియుని కౌగిలివిడలేక బిడియపడుచు
నత్తవారింట మెలగెడి క్రొత్తపడుచు

ఆలకింతురు చెవియొగ్గ యలతియలతి
బంధురధ్యానమున వచ్చు భానురథము.

స్వామి! పల్వురు శిష్యవర్గముల కాచార్యుండవై నీవు ఘం
టో ఘోమాంసలు సల్పుచుండువటగా ఓంకారముల్ సల్పి వా
రే మోహించు ధరిత్రను విద్యలను నేడీ ప్రాక్తనాచారముల్
సామర్థ్యంబులు సున్న, బాహ్యములై శాస్త్రంబులుం జెల్లెడిన్॥

ఆముదమా ఖరీదు; చమురా చమురాయెను; సీమనూనియల్
ధామల ప్రౌఢ్యమంటలకు పట్టెడునంతయు లేవు, వస్త్రాలుం
దాముసు చప్పచల్లవడె దారువరిత్రత జెంది, వైద్యుతం
బాముసు పంతపోతవడె నక్కట దీపము లోపమయ్యెనే!

లో వెలుగెన్నడో మనుజలోపపు టంచుల లుప్తమయ్యె, పై
పై వెలుగైన చీకటుల బంధురతాండవ మొగ్గడించు నం
దీవరి కూరడిల్ల గలయించెను గొంతెమ కోర్కెలై, మను
ష్యావళి బాహిరంబునను అంతరమందున గ్రుడ్డియాయనే?

మానవు దర్థనిర్మితిని ప్రమాన్పడజేయును విశ్వకర్మనిన్
హీనుత సంపదం గెలుచు దేవ పురోహితుగూడనైన నా
పానుగుడైనయట్లు కలియంతయు నేలకు వమ్ముసేసి తా
దీనత నాకటంబడునె, దీపముకైనను నోచుకోకయో?

 ప్రత్యూష

అదుగో వార్ధస్త్రీ కుటీరమున
    భవ్యంబైన తేజంబు; ఆ
య్యది కార్చిచ్చునుకాదు,
    మందకాంతి చంద్రాంశు [illegible], కా
ల్వాదుముట్టంజన,
    జ్ఞానతీక్ష్ణమగు నాప్పంజూమనా దివ్వియజ్ఞ,
పదివేల్ హస్తములారునే
    [illegible] దీపావళుల్?

నాకేకావలె, నేనవేలుదను పంతంబుల్
    వృథాలాపముల్;
నాకింతైనసుజాబు,
    నామిగులుబరో నా సోదరా నీవునా
స్వీకారంబుబు సల్పవయ్యా;
    ఘనమా జీవంబు స్వార్థంబుకై
భూకల్యాణములొక్కచేత నగునే
    పొందైన మేల్కాదొకో?

ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం

పిల్లలమండీ పిల్లలమూ !

పిల్లలమండీ—
పిల్లలమూ !
తలంపు నిచ్చెన
త [illegible]
ఎక్కెదమూ !—పై
కెక్కెదమూ !
ఆకాశంతో
మ[illegible]ము వేసి
చందమామతో
పందెము వేసీ
నవ్వెదమూ !
నవ్వించెదమూ !
—పిల్లలమండీ, పిల్లలమూ !

తారకలతో
తారంగం
మెరుగువాలతో
పరుగుడు పందెం

గడగడ ఉరుముతో
గుడుగుడు గుంచెం
తెప్పలమాటున
[illegible]
ఆడెదమూ ;
ఓడించెదమూ !
—పిల్లలమండీ, పిల్లలమూ !

ఇంద్రధనువుతో
వుంగిడిపూసీ
మంచు ముత్తెముల
సంపుల నింపుతు
వానచేరులను
పట్టుక కిందికి
పాకెదమూ !
పాకించెదమూ !
—పిల్లలమండీ, పిల్లలమూ ! !

మా ప్రణయం !

పెరిగిపోయిన

పూసలపేరూ

చితికిపోయిన

గాజుల జోడూ

చినిగిపోయిన

చీరలకొంగూ

మా ప్రణయం రా

మా ప్రణయం !

... ...

వాడిపోయిన

పూవుల దండ

పొంగిపోయిన

పాల మీగడ

కవ్వమాడిన

చల్లపేరుపూ

మా ప్రణయంరా

మా ప్రణయం !

... ...

ఆగిపోయిన
కట్టుకాలువ
నిలిచిపోయిన
మడుగులనీరు
ఆకులు రాలిన
తీగలతీరు
మా ప్రణయం రా
మా ప్రణయం!

... ...

వెలిగిపోయిన
వెచ్చనికొాడలు
లేచిపోయిన
ఆవిరితెప్ప
మా ప్రణయం రా
మా ప్రణయం!!

77

ముల్లు

తన్మయతా మరచింది
దారియే తప్పింది;
నా చూపులో చూపు
నాటుటకు చూచింది;

ముల్లుపై అరికాలు
మోపింది మైమరచి
"అల్లామరీ" అంటు
మెల్లగా అరిచింది;

అలికిడికి నే జూడ
"హాయ్ అల్లా" అంటు
చెట్టుచాటున ఒదిగి
యిట్టె బురఖాగుంజి,

'మెహంది' రాచినకాలు
ముందునకు చాచింది;
ముల్లు తీసితినేను,
ముల్లుగుచ్చె హసీన
... ...
కంటితో హృదయాన
కానరాకుండా!
తీసివేతామన్న
తీయరాకుండా !!

పరితోష ———— ౭౭

వేయి స్తంభాల గుడి

వేయేసి భావాలు
        వెల్లువలై పార
వేయి కండ్లున్నట్లు
        వెతికికొంచూ నేను
వేయి కాళ్లున్నట్లు
        వేవేగ పరుగిడుచు
వేయి స్తంభాల గుడికినే
        వెళ్ళి వచ్చితిని !

...   .

ఆనాటి నా స్థాన
        మాత్మలో దలపోయ,
శిల్ప సౌందర్యాలు
        చిత్రితములైనట్టి
ముద్దు బొమ్మలలోన
        మూర్తీభవించిన
ఆంధ్ర ప్రశస్తి నా
        కవగాహనం బయ్యె!
స్తంభములో నిలిపిన
        నీరి ఫలకములోన

ఆనాటి నా రూప
లావణ్యముల ఛాయ
ఆ నీలి మెరుగులో
తెలుగు వెలుగుల జాడ
అందులో నా నీడ
వెదకుకొను చుంటీ!
పిచ్చినై నన్ను నే
మెచ్చుకొనుచుంటీ!!
నేను పేర్చిన గోడ
నేను కట్టినమేడ
నేను పూసినపూత
నేను రాసినరాత
నేను తీర్చిన రేఖ
నేను చెక్కినబొమ్మ
మెరసి పోయిననాటి
నానొసటి గీతనే
కొలుచుకొని నన్నునే
వలచు కొనుచుంటీ!!

వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు

సంక్రాంతి

చిగురు చెక్కిళ్ల ముంగురుల్చిక్కువడగ
మొల్లచిఱు నవ్వుమోమున మొగ్గదొడుగ
అగరు తిలకంబు బొమ్మల నందగింప
చిలుక పల్కులు పలికెను చిన్నిచెల్లె,

"అన్న యెక్కడి కేగెదు? నన్నుజూడ
సకియ సంక్రాంతి వచ్చెడు సమయమయ్యె;
క్రొత్త బొమ్మలు నీవివ్వు దెత్తువేని
ఇచ్చెదను నీకు ముద్దుల నెన్నియైన"

... ...

బాల సంక్రాంతి తోడుత మేలమాడి
వత్సరంబయ్యె; నెచ్చెలి వచ్చునంట
'ఎప్పుడో యెప్పుడో,' యని యెదురు చూచు
ఈడు కన్నియలం గూడి యాడుకొనగ,

... ...

కుంకుమంబులు చల్లిగొబ్బి ముద్దలువెట్ట
పగడాల సొగసును పరిహసింప
పక్షివ్రాలిన భంగి పసుపు ముగ్గులు దీర్ప
పుష్య రాగంబుల పొలుపు మీర

రంగార దీర్చిన రంగవల్లిక గుంపు
కన్నె తీగల వోలె వన్నెగుల్క
జడలోని మల్లెలు జారియుండిన చోటు
ముత్యాల సొగసుతో ముచ్చటాడ

చీర కుచ్చిళ్ళు పదముల చిందులాడ
తెనుగు వాకింట్ల దిరిగెడు తీగబోండ్లు
సరస సల్లాపములు సేయు సమయమందు
పుట్టి నింటికి వచ్చెను పుష్యలక్ష్మి.

కాళ్ళకడియాలు కరముల కంకణాలు
మధుర మధుర స్వనంబుల మాటలాడ
ఆంధ్ర గృహముల గారాపు టాడుబిడ్డ
వనిత సంక్రాంతి యల్లన వచ్చునపుడు.

గంప నెత్తినబెట్టి సొంపుగా జూచుచు
జొన్న చేనున కేగు వన్నెలాడి
కొడవలి చేబూని కులుకుచు గుయికుచు
కాశె గడ్డిని గోయు కాపుకన్నె
పసుపు చీరనుదాల్చి బంతి పూవులమాల
లందంబుగా గ్రుచ్చు సుందరాంగి
కమ్మ సంపగితోట చెమ్మ చెక్కులనాడు
చిన్నారి పొన్నారి చెలుల గుంపు

ఎదురుగానేగి "ముద్దుల వదినె రావె
మేన గోడంద్రు నినుజూడ మిరపతోడ
పొంతకనుపండు వొనరించు పొగడ చెట్ల
విరులు గ్రహియించి తెచ్చెదు వేళయయ్యె"

అనుచు నాహ్వాన మొనరించు నవసరాన
"ఎవరు బిల్చిరె చెల్లెల యెందు కింత
సంబరముజూపు సంక్రాంతి సకియ" యనుచు
తియ్య తీయగ బలికెడు తొయ్యలులును;

"ఎన్నిదిన ములకే తల్లి! నిన్నుజూడ
కనులు వాచెను ర"మ్మంచు కౌగలించి
మధుర ప్రియవాక్యముల నాదిమాన పడుచు;
"తరుణ వతియైన మాచిల్క తల్లికిపుడు
పసుపు గుంకుమలంబెట్టి పంపవలయు"
ననుచు వచియించు నాప్తులు నప్తలపుసుంత

— — —

ఇల్లువెనకనె విలసిల్లు మల్లెతోట
విరియ బూచిన పూలతో వేడ్కసేయ
బీరపాదుల కొక్కింత పూపసందు
కొమ్మ చిక్కుడు పందిలి స్గూరుచుండి
జారుజడ నల్లుకొనుచున్న వారిజాక్షి
లలిత సుకుమారహృదయాన మొలకలెత్తు

తీయతలపుల మనకెట్లు తెలియు గాని
నాతి పెదవుల చిఱునవ్వు నాట్యమాడు
పండుగకు దెచ్చుకొన్నట్టి బెండపూవు
వన్నెచీరను ధరియించి వచ్చుపడతి,
నాగలిని దున్నుచుండిన నాథుకడకు
సద్దిగొను పోవునొక కాపు ముద్దులాడి,

నడుము కొడ్డాణ మొక వింతకడిమి గూర్ప
నిలువు టద్దంబు కెదురుగా నెలతయోర్తు
సగుమొగమ్మున కుంకుమ నద్దుకొనుచు
నోర చూపుల జూచు నొయ్యారమౌర !

వంగతోటకు వలపట వనితయోర్తు
దోసతీవల పండ్లను గోసికొనుచు
యేల పాటలు బాడెడు యింపు జూచి
రసిక హృదయాలు సౌందర్య రాజ్యమేలు.

పశుల మందనుగాచెడు బాలుడొకడు
చింతకాయను గోయగా చెట్టునెక్క
కోడెలొకకొన్ని వెంటరా గోగణంబు
జలక మాడగనేగును చెఱువు కడకు;

చిన్నిలేగల యొడల్ చన్నుజేపగ నాకు
చొక్కింపు టావుల చక్కదనము

పచ్చని పచ్చిక పట్టులఁ బవళించు
ప్రాయంపు పెద్దుల సోయగంబు
రంకెలు పైచుచు రంపిల్లి పోరాడు
కొమ్ముల కోడెల గ్రుమ్ములాట
ఆకుల గుడిసెకు అతి సమీపంబున
లీలగా విహరించు లేగసొరు

అరసి తనకష్ట సుఖముల మరచిపోయి
కందిచేనున నిల్చున్న కాపువాని
కోరమీసాల కొనలందు కోడెవయసు
ముద్దుపడుచుల హృదయముల్ మోహ పెట్టు,

సగము నలిగిన పూవులు సిగనుగుల్క
రణిత కంకణ కింకిణీ రవముతోడ
చల్లజేయుచు నుండెడు గొల్ల పడుచు,
పిన్న తమ్ముడు తొట్టెలో ప్రీతితోడ
ఆడుకొనుచుండ నయిదేండ్ల అక్కయొర్తు
ఉయ్యేలను సూగు చుండెడు యొప్పుజూచి
మంద హాసంబు జేసెడు మాతృదేవి,
కమల కావాస యోగ్యమౌ కనులనుండి
దివ్యవిజ్ఞాన లతికలు తీగెవార
పురుష సూక్తము పఠియించు భూసురుండు,
మకర లక్ష్మికి నెయ్యంపు సకులుగారె?

రా - - - - - - - ప్రత్యూష

అంప శయ్యను కొన్నాళ్లు అధివసించి
కన్నులారగ నొకమారు గాంచి నిన్ను
ప్రాణములు వీడదలచె మా బ్రహ్మచారి
ఎంత [illegible]యవె చెల్లెలా యింతులందు!

పూలచెట్లు

చిన్ని బంగారు చేతుల చెంబునెత్తి
ప్రొద్దుపొడుపుతో జనుదెంచి పూలచెట్ల
కిట్లు నీర్వోసి శ్రమియించె దీవుతల్లి
ఎన్ని జన్మాల బంధమో యెవరి కెరుక?

చెట్లమీదనె యుండు నీచిత్త మెపుడు
పూలువాడక ఆకులు రాలకుండ
వరము గోరగమొన్న నీ వరిగితంట
శ్యామలాదేవి ఆలయ సముఖ మునకు!

పలిరు బిడ్డల గాంచిన తల్లికట్లు
ప్రాణములు వేచివచ్చును బాలనీకు;
ముందు పిల్లలతల్లివై మురియు నపుడు
ఎంత ప్రేమించి పోషింతు వేమొవారి!

అన్నమును పెట్టెదంచును అమ్మనిన్ను
పిలిచె ఆకలి వేళయు తెలియ వయితి;
పరహితంబున తన్ను దామరచు టరయ
వెన్నతో నీకుబెట్టిన విద్యయేమొ !

"ఏమొవచియించు చుంటివి యింతసేపు
చాలునిక నీదువాక్యలు చాలు"ననుచు
కిలకిల నునవ్వ దానిమ్మ గింజలచట
రాలెనను భ్రాంతి ఆచిల్క వ్రాలెనేమొ!

దేవులపల్లి రామానుజరావు

'నేను'

వీలున్న ప్రతిచోట విర్రవీగుచు అపర
హిట్లరౌతాను నే - హిట్లరౌతాను;
తలదన్ను వానికడ - తలవంచి 'దయ' అనుచు
గాంధి నౌతాను నే - గాంధినౌతాను.

మంది తప్పులనేరి - మనసు ఖాతా నింపి
వడ్డి వడ్డీకట్టి - వల్లించుతాను
నాతప్పులను దాచ- నానారకాలైన
ధర్మసూత్రాలతో - దడికట్టుతాను !

హృదయావేదన

అవనిపై జరిగేటి
అవకతవకలు జూచి
ఎందుకో నా హృదిని
ఇన్ని ఆవేదనలు ?

తప్పు దిద్దగ లేను;
దారి జూపగలేను;
తప్పుజేసినవారి
దండింపగాలేను;

కష్టపడువారలను
కాపాడగాలేను;

అవనిపై...

పరుల కష్టము జూచి
పగిలిపోవును గుండె
మాయమోసము జూచి
మండిపోవును ఒళ్లు
పతిత మానవు జూచి
చితికిపోవును మనసు

అవనిపై...

... ...

అవకతవకలు నేను
సవరింపలేనపుడు,
'పరులకష్టముతోడ
పని యేమి మన' కనెడు
అన్యులనుజూచైన
హాయిగా మనలేను!

అవనిపై...

రాగ—

ప్రత్యూష

ప్రపంచం

గడియగడియకు మారుప్రపంచం
గవ్వకునూ కొరగాని ప్రపంచం!
పారదోలపై బడెడుప్రపంచం
కొరగనే కొమ్మెక్కు ప్రపంచం
వలదనగ మెడబడెడు ప్రపంచం
వలచినచో వైదొలగు ప్రపంచం
ఆసపెట్టి ఆడించు ప్రపంచం
మోసపుచ్చి మురిపించు ప్రపంచం
సమరాలకు 'సయ్యో'నెడి ప్రపంచం
'శాంతిశాంతి'యని చాటుప్రపంచం
వక్రమార్గ వర్తనల ప్రపంచం
సక్రమ బోధల సల్పు ప్రపంచం
నీతిరహితమై నెగడు ప్రపంచం
నీతినియమముల నేర్పు ప్రపంచం
వియ్యాలకు వేంచేయు ప్రపంచం
కయ్యాలకు కాలుదువ్వు ప్రపంచం
నిప్పుదోపిడుల నిత్యప్రపంచం
చిలుక పలుకులను పలుకు ప్రపంచం
దయాధర్మముల దండి ప్రపంచం
తడిగుడ్డల మెడగోయు ప్రపంచం॥గడియ॥

90

★ కాశోజి

ఆత్మహత్యం!

మానవుని హృదయంబు
మానవుని
మానవుడు
మానవుని
మాదిరిగ
మన్నించలేనంత మలినమైనాది ॥మా॥

జాతియని
రీతియని
దేసమని
వేసమని
విసముగక్కే వింత
దిసగ మారినది — ॥మా॥

ఆధునిక
ఆర్భాట
మంచణగి
అవనియే,
ఆత్మహత్యమై, జనుల
అడవి యయినాది— ॥మా॥

ంగా — పరిత్యాగ

దీపావళి

అమవస చీకట్ల
నాకాసమునకంపి
మిరుమిట్లు కొల్పేటి
మెరుపుదీపాలు ...
మేడమిద్దెలమీద
మింటిచుక్కలనంట
వేయిరంగుల వెల్గు
వింత దీపాలు....
ఊరివెలుపలనున్న
పూరిగుడిసెలదూరి
లోనిచీకటిబాప
లేనిదీపాలు...
దోచి దాచిన దెంతో
దుర్భాగ్యులకు జూప
ధనపూజ చేయించు
ధర్మ దీపాలు...
'రక్కసుని చావుచే
రంజిల్లె జగ'మంచు
కోటివెల్గులచాటె
నాటి దీపాలు;
'రక్కసులు బాధింప
రక్షయే లే'దంచు
కోటిరీతుల దెల్పు
నేటి దీపాలు !!

కాళోజీ నారాయణరావు

వానమామలై

ఓరుగల్లు కోట

ముక్కలు జింపువిస్తరిగ గూలిన యొగ్గులు కోటగంటివే
ముక్కున ప్రాణముండియును మూతికి మోసముగల్గ నాంధ్రుడా;
ఒక్కకరమ్ము ఫాలమున నుంచెదు 'నాబహుపాప' మంచునో!
చుక్కల చందమామ తలసూపడె తిర్గి ప్రతాపరుద్రుడై !!

తక్కినమాట లేమిటికి? 'తన్నిన వెన్నున చప్పుడాయెని
పైక్కడనో' యటంచు వెనుకేనియు జూడని సోమరుల్ నృపుల్
దిక్కయి దీనికింత గతిదెచ్చిరి! కాకతి జెబ్బులున్ రుషల్
గ్రక్కెడిచోట, గర్జిలెడి గడ్డపుమేకలు గూబమూకలున్ !!

నీళ్లుమేత ముట్టక నందినేల బట్టి
కినిసిపడి యున్నదేటికో తెనుగుబిడ్డ!
ఆంధ్ర సామ్రాజ్య మిచటికి నస్తమించె,
గోపులను పీకికొని తిను ఘోరకాల
మరుగు దెంచుట దలచి, బండగుచుగూలె !!
చెడిన ముఖముల నాకొట్టుబడిన యంగముల
నెగయలేవోయీ హంసము? లటుగాక
శిల్పిప్రతిభలయుగయు గాల్జెప్ప గానా?
చావమోదు దుష్టులచేష్ట సాక్ష్యమిదనా ?
ఆగెమాయాంధ్ర శిల్పం హంసలనిన
బండలై, పాలు నీరుపేర్పరచి చూపు!

ప్రత్యూష

ఆంధ్ర సంస్కృతి నిష్పటద్దమ్ములిడిచూపు
మోముగన్పడ జేయు ముద్దుశిలలు;
దివిముట్టెనీ కాకతీయ సత్కీర్తి నా
దసరు ఇంద్ర సభాది తాండవములు;
కాకత సామ్రాజ్య కాంత కొడ్డాణమై
కొమరారు నోర్గల్లు కోటగోడ;
చలవాల్చు వగిన దాంఘ్రిల శిల్పమునిరాతి
వలచి వచ్చిన పూలు మెయిపు సొకట;

నాపరాయి పాదరజః పూరంపు శక్తి
నిజముగను శిల్పిచేతిలో నిడియెనేమొ!
బరువు బండలు తాము స్తంభములను మించు
నప్సరసలయి యిచట నాట్యమ్మునర్త్రి!

కలకలలాడు లేసగు మొగమ్ముల జీవములొల్క నాట్యముల్
సలిపెడి శిల్పకామినులు జాల్వరుసిగ్గుల నిగ్గులొల్కన
వ్వలనగు చెంతకాలమిటు పొత్తురిదెంతయు వింత! యిట్లుపీ
డలగిలి గింతవెట్టిన కర్మములశిల్పి, యదెంత చిప్పమో!

కాకతీయాది నృపులు, స్వర్గమును మించు
దానినీ భూమినుష్ణ రక్తాల గడిగి.
కుమత శాత్రవవేహాంచనముల మసిని
తావిరిగ దిద్దియుంగ రక్షనికిపుడు!

ఓ యేకశిలా నగరమ !
నీయాపూర్వోన్నతిని గణించిన మొగలన్
మాయెడద నిలువు నన్నీ
రేయగు ; నిదికాలవైపరీత్యము గాదే ?

దుక్కి బక్క

సొడసొడమేడి నెత్తుటను చుక్కలు చుక్కలు గాగరాల
దోనకుబడె దండపుంజు, మెయివిల్లుల జల్లెడయయ్యె, నింతకున్ బడలము,
వాడిపీడదిది పాటిమె చూడుము కాపువిడ్డ !
నీపొడిచెడు ముల్లుకట్టెటు పోయెను కన్గవ యింతగ్రుడ్డిదే ! !

హలము పడంకజొచ్చు నది 'హా' యని యూర్చెడి గాలిదెబ్బ,
నాతలమును వెన్కవోపునది గొచ్చపు యత్రుసనేహతిం,
కృషివల మొదుటెక్కజొచ్చు గడువాడెని నీకులుగట్టుమే ! అహో
తలపగ నాదుప్రాణములు వస్సనుపో ! యిదియెంత గుండెమో ! !

ప్రాణముచేని బక్కమెయిపై నిటునెత్తుటి దుక్కిసేన
నీపాపేని వెల్లుముల్లలప, బక్కము నెత్తుటి మళ్లయందు దాద్రాంచె
పయోప్సంజ్ఞతలం బాయని యోర్పను విత్తనాల నాధానమొనర్చు
నాకనుల దాల్చను నీరిడుపెంతు వానినేన్,

పరిత్యాష

'చెండెదరరిట్లు మీరొనను? సేద్యముసేయనొ ? చేతగాదు;
నన్రెండుగ జీల్చితోలుగొనరే ? యిటులంతటఁగ్రుచ్చ. బొక్కెనన్
తొండపు దోలుకేనితుది ఁత్రొక్కెడు ముచ్చెలకేని పన్కిరాకుండుదు'
నంచు చింతనెద నొందుచు నశ్రుల గ్రుమ్మరించునో !

బండెడు బొక్కలఁ బైపేసికొనియేని
తలవ్రాల్చి బురద నా గలిని దున్నె ;
అయినంతవరకు తానా యింత శక్తినేన్
దాచక రక్తమ్ము ధారవోసె ;
పడుచు లేచుచును గంపెడు మొసన్దీయుచు
ప్రాణాలతోనె నీపనులు దీర్చె ;
ఆగజాలని బాధలతి దారుణపు పోట్లఁదిని
లేనిసత్వము న్దెచ్చికొనియు,
'నాత్మయా! లెమ్మ'టంచు బోరాడు చుండె ;
కాయమా మొండిబారియు కాళ్లసాచి
జడమువలెబడె ; నపశమై సద్దుకొనియు
'లేతు'నని వేడనోరేని లేకపోయె !!

అదిగ్రహింపక నీవుదానిదియె కపటమంచు,
ముక్కులు మూయుచు నట్టెపంటఁ
దోకఁగొరుకుచా యపుపట్లఁ దాకఁబొడుతు !
నోరుచెటచేమొ యనబోవు తీరుననది.

పాదరక్ష

ధూళియించుక బడ దుల్పివైచెడి నీవు
తానమాడెదు దుబ్బలోన నేడు;
ఎండసోకిన యంత నెంతొ కందెదు నీవు
కౌగిలింతువు నిన్నుగాల్చు ధరను;
చీమగుట్టిన యంత చీకాకు పడు నీవు
ముద్దాడెదవు సూది మొనల నిపుడు;
పచ్చిక బయళుల పండ గోరెడి నీవు
ఇండ్లగట్టెడు రాళ్లగుండ్ల లోన

ముందు నితరుల కరముల మొలకవోలె
పెరుగదలచు నీవిటు కాళ్ళనరిగె దెట్లు ?
'నేను నేన'ని యభిమానమూను పశువ !
పాదరక్షపై యిటు చచ్చిపడితి వెట్లు ?

'నేనె సుఖపడ వలెనిలలోన' ననెడ
యవుహొ,వరిమ ప్లెనీకు బ్రహ్మాస్త్ర మయ్యె !
జనుల పాదదాస్యము గోరెచవెడి నీకా
కోటలును గుట్లు అందంపు సేతలయ్యె !!

నిన్ను సేవించుకో నేర్చునప్పుడా
మాదు మూళ్ళతో సచటికి మొదలుగార

ప్రత్యూష

వాసమూమలై .... ★

పోతి చర్మమా! పరపద పూజయుంవా,
చేరెమంది విశ్వవ్యాప్తి జెందుదీవె!!

అనయముపోక సేవను మహత్తర కష్టములేని ఏలమై
ఘనసుఖ తుల్యమైతనివి గల్గగ చేయునటంచు కిట్టుంకి
ట్టను ధ్వని సద్గుణుంగునటు నాప్పుచు నాకత చేరిమెంచె
ప్పినవిసనైతివే చెవిటి పేంగపై శ్రమనొంద ముచ్చటా!

పితల పురాణమ్మైన ప్ర
కృతి భాగవతమున రుచిము సేవశౌనపుమహా
ప్రతి పదమంపియు పెదకెప
వలిగూపం బైసభగవదంశమురసా!

అరకాల మన్మైనసంటగానీయక సాకట సియందె సార్థపతివి;
ఎపుడు వెంటంగొని యేగనావగినంప ప్రేమపాత్రంబ వైవెలసితివె;
పొడిగినసే కాలపిడిచిన పంచనే పడియుంపుటయును నీకడనెంగలదు;
ప్రణయమ్ము పుదిమెల్లపావసంశ్లేషమే యనిచూపుటకునీవు యప్పనగుదు;

వలయునేడ చేలికిస్వచ్ఛి, ఖయలపైకె
దాడిజను బుద్ధిజెప్పుపాధ్యాయవగుచు
విట్టులెల్ల సంబంధములీవయగుచు
నఖిలజన భారము వహింతు వమ్మరక్ష!

పర్యాష .... కాలా

ఒకప్రక్క మాడ్చుకొనుచున్
సకలమ్మును నీకయర్పణము సేయుచు
సిన్నకలంకత సోకినదానికైనా
ప్రతిక్రియము లిష్టనిష్ఠురపు గదరా!

మూసిపోళ్ల నెత్తురు నీవహాతుజేసుకొని
ఘటించితి; పొంగించిన రుధిరము,
నీవు కసుయగ్గు వనదంశనికరములకు,
పాడు రాకె గస్తిలకుఁ దాల్పించి యిడుదె!

మునునీవెవకె పాపమనిపించి పొరిన్ని
విడువ నెగాని లాఁగుకిచె నొక్కొ ?
తనువులు విలవిలలాడఁ దన్నుకొనుచు
నెత్తు గొట్టగ నిన్ను 'వట్టి'నిమెనె ?
పయువిచారించి పవరినప్పుడేగాని,
'చేతగాద' నిమేని చెప్పునొక్కొ?
పొట్టనారసి నీవుపెట్టి నంతమె కాని
'నిండలేద' నగ దమ్ముందు నొక్కొ ?

ఏమనుదు మైత ! దానివనేమొ కాని
మొదటి నుండియు కష్టపు బ్రదుకె యబ్బ!
తలచి కొన్నంతఁ బ్రేవులు తఱుగికొనెడి
నేమిసేతు? చేరెడు నీళ్ళకేత్తు; నింతె.

వర్తమాన

బిచ్చగాడు

తెగమాసి పిగ్గగూడగు తలంగల చింపి
గొంగడిలో శని గూరుచుండ,
పెరిగి పెన్బూచిమాదిరినున్న మీసగ
డ్డాల కంటుకొని వంటకము మెఱయ,
కడుపుమంటకు ద్రావు గంజిచుక్కలు వ్రాలి
పొట్టపై చారికల్ గట్టి వెలయ,
చీరపేల్బడ మాసి చిల్లులుబడు గోచి
వేనోళ్ళ దైన్యము న్విశదపరుచ,

వెంటబడి పిల్లలో రాళ్ళు విసరుచుండ
కొసరి మ్రొక్కుచు నెగబడు కుక్కదాడి
తద్ద దప్పించికొనుచు చేతనొకచిప్ప
పేలికలు వ్రేల మొలనపైన భిక్షువొకడు,

ఇంటింటి కరగుచున్ 'మా
బంటుకు బానిసనుగింతబారెయ్యవ్వా
కుంపోన్ని పున్నెముంటది'
అంటయు మే తల్లికిన్ దయలు రావయ్యెగా,

వానమామలై వరదాచార్యులు

క్షమామూర్తీ!

హిమగిరి శిఖాముఖాన వెల్గించి నావు
దివ్య దీపాంకురము; దేశ దేశములకు
యుగ యుగమ్ముల చీకటు లుడిగిపోవ
గుండెలో నుండి నెత్తురుల్ పిండిపోసి!

నలుబదికోట్ల భారత జనమ్ముల వందల యేండ్ల బంధన
మ్ములు సడలించినావు; జయమున్ గొనినావు; త్రివర్ణకాంతులన్
తళతళలాడు భారతపతాకము నాకము తాకునంతయె
త్తులకెగయించినావు, పగతుర్ గొనియాడగ పెంచినాడవున్.

మతముల గ్రుద్దులాటలను మాన్పు ప్రతిజ్ఞలతో ప్రయాసమై
కృతకయి ప్రాణమొడ్డిన మహాత్ముడవీవు; భవిష్యకాల సం
తతులఖిల ప్రపంచజనతా నయనాంచలవీధి నీమహో
న్నత దరహాసమూర్తి పయన మ్మొనరింపగ చూచికుందరే!

కాలసవిత్రి వందలయుగమ్ముల భీషణ గర్భవేదన
జ్వాలలలో సుఖప్రసవ సౌఖ్యమునందెను నీవుభూమిపై
కాలిడగానె - భారత జగజ్జననీ నయనాల నెత్తురుల్
జాలయిపారె నీవుదివిషత్పుర మార్గమునందు కాలిడన్!

వైశాఖ

పల్లెల గొల్లవాడవయి పాలుభుజింతువు; ధోతిగుడ్డ మో
కాళ్లను దాటనీయ వొకకఱ్ఱనుచేతికి నూతజేసి ఊ
ళ్లూళ్లకు, శాంతికుంభము శిరోపరిభాగమునే అహింసయన్
చల్లలనమ్మబోయెదవు, స్వామి! నరాకృతి సత్యదైవమా!

గాయములందు నెత్తురులు కార్చుచు భీషణయుద్ధ రంగభు
గ్గాయితధారలన్ భయదయై విలపించెడి కాలదేవినీ
చాయచికిత్స నందినది—శాంతిమహౌషధి త్రాపినావొ, దా
పూ! యెవరయ్యనీవు? యతివో మునివో ఋషివో భిషక్కవో!

మానిర్భాగ్యులకీవు దిక్కుడవె? దుర్మార్గుండు మాలోనివా
డేనిన్నాహరియించె; భారతజగంబీనాడు శోకిల్లె—సం
ధ్యానృత్య ప్రవణప్రణీల గళపాదస్వర్ణ మంజీరనా
దానందమ్మున 'రామ, రామ' యనుచున్ స్వర్గాధ్వముల్ దాటితే!

బాహులుదింపి అర్ధశతవత్సర శాంతి రణమ్ముచేసినీ
దేహము క్రుంగిపోయినది; తీరనినీఉపవాస దీక్షలో
దాహము నింగిదాటినది; తండ్రివి, ఇంటికిపెద్దవైన ఓ
మోహనమూర్తి! నీమునలిబొంది తుపాకుల దాడికోర్చెనే!

నీలనీలాకాశ ఫాలభాగము నుండి
రవిబింబ కుంకుమచ్ఛవులు రాలె;
ఉషాదేవతా రమ్యపాద మంజీర శిం
జాగుంజ నమ్ముల శ్రావ్యమయ్యె;

స్వాతంత్ర్య కన్యానవస్నవ వైవాహ
వేదిపై వైధవ్య నాదములరె;
లోకకంటక జనానీక ఘూకవికార
హేళనధ్వనులు విన్పింపసాగె;

చేతులారగ నీవుపెంచిన స్వతంత్ర
నాగవల్లికయే విషనాగమయ్యె;
నీగళము చుట్టి ప్రాణాలు లాగివేసె!
భారతీయుల గౌరవ ప్రతిభమాసె.

నీవొక దివ్యజ్యోతివి
నీవొకధృవతార; వమరణీయమునా బా
పూ విగత నరాకారుడ
వా విశ్వవియింతు వామహాత్మామరలన్ !!

గంతి - - - - - - - - - - వర్ణాకణ

అమృత ప్రభాతము

(భారత రిపబ్లిక్ అవతరణ సందర్భమున...26-1-1950నాడు)

చూడు, సహోదరీ ! తరుణశోణ కరాగ్రములన్ ప్రభాతపుం
జాడల బాలపద్మములు సాచినఅంజలులన్ గ్రహించుచు
న్నాడు పయోజబాంధవుడు; నాలుగుదిక్కుల స్వర్ణవర్ణముల్
మేడలు కట్టుకొన్నవి గమించిన చీకటి నీలిదారులన్.

తరతరాల స్వప్నమ్ములు తరలివచ్చి
నిత్యసత్యమ్ములై హావణించె నేడు;
భరత మాతృకిరీట శిఖరమునందు
చిన్మయానంద మణి ప్రకాశించెనేడు.

నేడు హిమాచలాగ్ర శిఖ నిక్కెను నింగికి తాకునట్లు; కో
రాడెను మా పురాభరతరాట్ ప్రతిభల్ భువిలో; అశోక న
ప్రమాదభిరమ్య చక్రము సరాసరిధర్మ పాథానసాగె; ఈ
రేడు జగాలుపూలు కురిపించెను భారతమాత యావలన్

సర్వసర్వంసహా చక్ర నిర్వికల్ప
దారు సర్వస్వతంత్ర ప్రజా ప్రభుత్వ
భాజనంబైన భారత భూజనంబు
పూజనీయంబు, శాంతి నీరాజనంబు.

దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు

❋

❋ ❋

ప్రత్యాష

[కవి పరిచయము]

అడ్లూరి
అయోధ్యరామయ్య

జననం : 1922

ప్రపంచంలో జరిగే విషయాలతో తనకేమీ సంబంధము లేనట్లు, రేపటి చింతలేక, ప్రస్తుతానికి ప్రాకులాడుతూ యేదో తొందరలో వుంటున్నట్లుగా కనపడినా, యిటీవల తెలంగాణాలో సమర సాహిత్యాన్ని వెలయించిన కవికుమారుల్లో ఈయనవొకరు—పద్యాలు, గేయాలు, బుఱ్ఱకథలు, వ్యాసాలు, నాటికలు ఒకటేమిటి-సాహిత్య వీధుల్లోని అన్నిరంగాలలోనూ వీరవిహారంచేసినవారు ఆయన. వేదికలపై బాగామాట్లాడగలుగుదురు. పద్యాలు చక్కగా వ్రాయను చదువనూగల సమర్థుడు. 'భాగ్యనగర్' మాసపత్రికకు సంపాదకుడై భాషాసేవ చేస్తున్నాడు.

రచనలు :

[ముద్రితము] 1. దీపావళి 2. ఘంటారావము 3. ఆంధ్రకేసరి
4. స్వాతంత్ర్యగీతాలు 5. తెలంగాణా మంటల్లో...,
6. పాటికొండ 7. అన్నపూర్ణేశ్వర శతకము
8. సీతారామ శతకము, 9. సంస్కారణాలు (బుఱ్ఱకథ),
10. ప్రజావిప్లవం - విజయం (బుఱ్ఱకథ).

[అముద్రితము] రుద్రమదేవి (నాటిక).

కప్పగంతుల

లక్ష్మణశాస్త్రి

జననం : 1917

ప్రబంధ రచనా విధానంపై ఆదరణ సన్నగిల్లిన ఈ నాళ్ళలో కూడా ప్రబంధ రచనకు పూనుకొని కొమ్ములు తిరిగిన విమర్శకులచే 'శభాష్' అనిపించుకున్న. ఈయన ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషల్లో నిష్ణాతుడైన పండితుడు. పైకి కనపడని శిష్టమైన హాస్యయుత సంభాషణా చాతుర్యంతో క్రొత్తవారిని యిట్టే స్నేహితులుగా చేసుకుంటాడు.

చిన్నవయసులోనే, శ్రీ|| శ్రీ|| మాదిరాజు విశ్వనాధరావుగారితో కలసి కావ్యరచన సాగించినాడు. శ్రీ రావుగారి సహకార ప్రోత్సాహములు ఈయన ప్రతిభకు యెంతో దోహదం కలుగచేసినవి.

తెలంగాణములోని తెలుగు జాతిని మేల్కొల్పి నిరక్షరాస్యత నిర్మూలనము చేయుచు జాతీయ నిర్మాణ కార్యక్రమమునకు తోడ్పడుటే ఈ కవిపుంగవుని మహాశయము. సారస్వత పరిషత్తు కార్యనిర్వాహకులలో నొకరై తెలంగాణాలోని సాహిత్యోద్యమాలకు విశేషంగా చేయూత నిస్తున్నాడు.

రచనలు :

[ముద్రితము] కర్ణసుందరి (బిల్హణ నాటికకు ఆంధ్రానువాదము).

[అముద్రితము] 1. బిల్హణ విక్రమాంకదేవ చరితాంధ్రానువాదము,
2. వనపర్తి సంస్థాన చరిత్రము.

వ్రి ద్యా ష ————

కాళోజీ

నారాయణరావు

జననం : 1914

ఆకృతిలో ఎంత నాజూకుగా కనపడతాడో కవిత్వంలో అంత నైశిత్యం ఉంటుంది. అధిక్షేప కావ్యాలు (Satirical Poetry) నూతన ఫక్కీలో వ్రాసే తెలంగాణా రచయితల్లో ఈయన పేరు చెప్పి మరొకరి పేరు చెప్పాలి. వ్యంగ్యమూ అధిక్షేపానికి తోడుగా ప్రతిభావంతమైన హాస్యం కూడా ఈయన రచనల్లో నుంచి తొంగిచూస్తుంది. ఇంత సున్నితమైన హాస్యాన్ని (Subtle humour) ప్రదర్శించినవారు తెలుగు రచయితల్లో, ముఖ్యంగా గేయ కవుల్లో, అరుదు. ఈయన కవిత్వంలో యిది ఒక విలక్షణమైన గుణము.

'అవనిలో జరిగేటి అవకతవకలకు ఈయన రచనలు కొరడా పెట్లు వంటివి! సమకాలిక రాజకీయాల్లోని ఒడిదొడుకులను, నాయకుల తప్పులను ప్రభుత్వాల దౌర్జన్యాలను, సంఘంలోని అవినీతిని, కపటాన్నీ ఈయన కనికరం లేకుండా విమర్శిస్తాడు. వక్తల పది ఉపన్యాసాలకంటే ఈయన ఒక గేయం ఏ విషయాన్నైనా ప్రజల హృదయాలకు సూటిగా తాకేట్లుగా చేస్తుంది.

సజీవమైన ప్రాంతీయాలతో సర్వసామాన్యమైన ఉపమానాలతో అసామాన్యమైన భావాలను మనస్సులో రేకిస్తాడు. అభ్యుదయ కవిత్వానికి ఉండవలసిన ప్రయోజనమూ, ఆనందమూ ఈయన కవిత్వంలో తప్పకుండా

ఉంటాయి. ఎడతెగకుండా హాస్య ధోరణిలో సంభాషించగలడు. అభిప్రాయాలలో అతివాదివలె పొడకట్టినా, ఈయనతో ఒకసారి మాట్లాడిన వాడు యెప్పుడూ ఈయన్ని మరువలేడు. న్యాయస్థానంలో ఉపయోగించ వలసిన వాక్చాతుర్యాన్ని, న్యాయవాదియైన యితడు, సాహిత్య రంగంలో ఉపయోగిస్తాడు.

మహారాష్ట్రము, యింగ్లీషు, ఉర్దూ భాషల్లో ప్రవేశము కలదు. ఉర్దూలో రచనలుకూడా చేస్తాడు.

'ఆనందావేదనల ప్రదర్శనమే' తన కవిత్వానికి ఆశయమనీ, జీవితాదర్శం మాత్రం 'ఖేదమూ మోదము లేకుండా మదిలో క్రీడించే' దశ చేకూరాలని ప్రయత్నించుటే అనీ వినమ్రుడై అమాయకంగా చెప్పుకుంటు న్నాడు. కాని రసపారవశ్యంచేతనే, అరచేతిమీద వెన్నముద్దవలె కరిగి పోయి ఆనందాశ్రువులో దుఃఖబాష్పాలో రాల్చే ఈ అతి సున్నిత మన స్కుడు, లోకంలో రోజూజరిగే అన్యాయాలనూ, అక్రమాలనూ సహించ లేక ఆవేశంతో—దిన పత్రికలలో వ్రాసినట్లు ఎన్నో విషయాలపై—ఉత్తేజ కరమైన గేయాలు వ్రాసినాడంటే ఆశ్చర్యంలేదు. చిన్నకథలూ, యితర లఘువచన రచనలూ అనువాదాలుకూడా చేస్తాడు.

రచనలు:

[ముద్రితము] 1. కాళోజీ కథలు, 2. నా భారతదేశ యాత్ర. (రెండూ అనువాదాలే)

[అముద్రితము] 1. పరమాత్ముని ఆత్మకథ, 2. ఖండకావ్యాలు.

పరిచ్యాష ——————————— ఉ

కేశవపంతుల
నృసింహశాస్త్రి

జననం: 1919

'మానవునికి మానవత్వాన్ని, జీవిత మాధుర్యాన్నీ ప్రసాదింపగల కవిత్వముద్వారా దేశమాత సేవ చేయుటే ఆశయంగాగల ఈ యువకవి సంస్కృతాంధ్ర భాషల్లో మంచి పాండిత్యము గడించుకొన్న దిట్ట. ప్రాచ్య విజ్ఞాన విస్తృతికై శ్రుతి స్మృతి పురాణపరిశీలనలలో, వేదాంతశాస్త్ర పరిశ్రమలలో తన తీరిక కాలాన్ని గడుపుతూ, విజ్ఞానవర్ధనీ పరిషత్తు, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు మొదలగు అనేక సాహిత్య విద్యావ్యాపక సంస్థలతో సంబంధము కలిగించుకొని యితోధికంగా భాషాయోషను పూజిస్తున్నాడు.

భావ పరిపూర్ణమై చక్కని ధారాశుద్ధికలిగిన కవిత్వమును సరళంగా వ్రాయగల నిపుణుడు. ఎప్పటికప్పుడు సందర్భోచితంగా వివిధ రచనలను—ముఖ్యంగా శ్రవ్య నాటికలను, ప్రహసనాలనూ-శిల్పవిన్యాసం చెడకుండా రచించుటలో ఈయన కలం కదం త్రొక్కుతుంది.

శ్రావ్యంగా పద్యాలు చదువగల నేర్పరి. ఈయన వాణి హైద్రాబాదు రేడియో ద్వారా అనేకుల ప్రశంసలకు పాత్రమైనది.

కావ్యరంగంలో ఈయన ప్రతిభకు తగిన కీర్తిని త్వరలో సంపాదించుకొని తన అర్హస్థానాన్ని అలంకరించగలడనుటకు సందేహం లేదు.

రచనలు :

[ముద్రితము] 1. త్యాగధనులు, 2. రత్నలక్ష్మీశతకము.

[అముద్రితము] 1. మధుర నిశీధము 2. ఉదయసుందరి 3. సందేశము
4. మంగళసూత్రము 5. సూర్యనారాయణ శతకము
6. వివిధ నాటికలు.

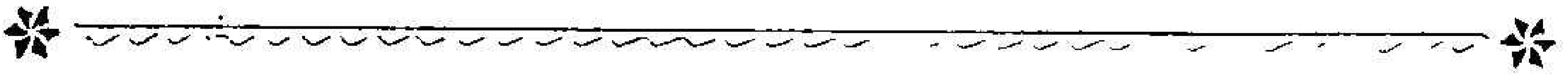

ఖండవల్లి
లక్ష్మీరంజనము

జననం : 1908

పిల్లలలో పిన్నయై, పెద్దలలో పెద్దయై అందరికీనలలో నాలుకయై మెలగు నీతడు తెలంగాణములోని సారస్వతోద్యమములకు ప్రశంసనీయమైన సేవ చేయుచున్నాడు. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోనేగాక ఆంగ్లమందును వైదుష్యము గడించుకొన్న శీలాలి. ఆంధ్రభాషలోని స్వభావకత్వమును, తెనుగు నుడికారములోని తీయదనమును గ్రహించుతని ఆంగ్లేయ సాహిత్యోపాసకులకు చక్కగా అవగాహనమౌనట్లు యింగ్లీషు భాషలో అనేక వ్యాసములను వ్రాసి ప్రచురించినాడు.

— వస్తి. శ్రా. వ

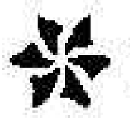
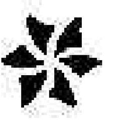
అసలు విషయమును వదలిపెట్టి యేవియో నాలుగు కుంటిసాపాటలు చెప్పి తమ పాండిత్యమును ప్రదర్శించుకొను కొందరివలెగాక, ఈయన ఉపన్యాసముగాని, వ్యాసముగాని విషయపరిపూర్ణతలో కొరవపడక దేనికది ఒక సమగ్ర గ్రంథమువలె నుండును. కవిత్వములోగూడ ఈయన యించుమించు యిదే మార్గమును అనుసరించినట్లు కనపడును. అయినను, రవి గానని భావములను ఈయన కనును గావున కవియైనాడు! ఈ భావపుష్టియే ఈయనచేత కవిత్వం వ్రాయించును. సునిశితమై కూలంకషమైన విమర్శనాశక్తి ఈయనకు సహజముగా అలవడినట్లున్నది. రాజకీయములకు సంబంధించిన విషయములపై సులభ గ్రాహ్యముగా విద్యార్థులకు ఉపయోగకరమైన వ్యాసములు వ్రాయుటలోకూడ దక్షుడు.

విద్యార్థిదశలో అలవరుచుకొన్న పరిశోధనాభిలాష పరిశ్రమాభ్యాసము యిప్పటికిని తరుగక యుండుట ఈయనలో ఒక ప్రత్యేక గుణము. ఈ కారణముచేత మున్ముందుకూడ ఈయన అనేక ఉద్గ్రంథములను రచించి తెలుగువాణికి నిరుపమానమైన సేవ చేయగలరని చెప్పవచ్చును.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. తెనుగుదుక్కి 2. రెండో ప్రపంచ యుద్ధమా ?
3. ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర.

ప్రత్యూష ————

గడియారం రామకృష్ణశర్మ

జననం : 1919

ఒకకాలు రాజకీయరంగంలో, యింకొక కాలు సాహిత్యరంగంలో నిడి రెండింటిలోగూడా పెద్ద పెద్ద అంగలనువేస్తూ ముందుకు వెళ్లుతూ ఉంటాడు ఈయన. ఆంధ్రుల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి పాటుబడుటే యీతని జీవితలక్ష్యము. ప్రజల సమస్యలను యితివృత్తముగా తీసికొని, అక్రమములను నిర్దాక్షిణ్యముగా ఖండించి ప్రబోధం కలిగించుట ఈయన కవిత్వానికి ఆశయం.

నాటకరంగంద్వారా కళల ప్రచారం బాగా జరుగుతుందని ఈయన నమ్మకం. కమ్మగా పద్యాలు చదివి శ్రోతల హృదయాలను చూరగొనే అమోఘ శక్తి అందరికీ వుండదు. ఎంత నీరసమైన పద్యమైనా ఈయన చదివితే రసం పోసుకొంటుంది. తెలంగాణాలోని చారిత్రక పరిశోధకులను పేర్కొన్నప్పుడు ఈయనను యెవరూ విస్మరింపజాలరు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తులో అనేకవిధాల సేవచేస్తున్న ముఖ్య కార్యకర్తల్లో ఒకరు.

రచనలు :

[ముద్రితము] ఆలంపూరు శిథిలములు.

[అముద్రితము] 1. చంద్రహాస (పద్యకావ్యం) 2. ఆలంపూరు శిలాలేఖనములు 3. తైలంగసంస్కృతి 4. చాటుపద్యాలు 5. ఆంధ్ర శాసనలయాపంచదము (అసంపూర్ణము)

గార్లపాటి రాఘవరెడ్డి

జననం: 1904

మానవుని గమ్యమేమో తెలియజేసే ప్రేమాశయంగాగల ఈయనకు భాషాసేవయన్నా అత్యంత ప్రీతి. ఆర్యధర్మానికి అనుగుణంగా తన జీవితాన్ని గడుపుకొన్న ప్రాజ్ఞుడు. నిర్దుష్టమైన కవిత్వం వ్రాయుట ఈయనకు అలవాటైపోయింది. చక్కని గేయాలుకూడా వ్రాశాడు.

భగవంతుని లీలా విలాసాలను పద్యాల్లో పాడుకుంటూ యెప్పుడూ సాధు సహవాసంలో కాలం గడిపే మృదుల హృదయుడు.

రచనలు:

[ముద్రితము] పరదేశనము.

[అముద్రితము] చలికాలము (ఖండకావ్యం).

జమ్మలమడక
సూర్యప్రకాశరావు

జననం: 1919

సాధనసమితి స్థాపకుల్లో నొకడై నాటినుండి నేటివరకు సమితి నిర్వహణలో తోడ్పడుతూన్న ఉత్సాహి ఈయన. సుస్నిగ్ధమైన భావాలను కనుపడీ కనుపడనట్లు ఈయన తన గీతాల్లో అల్లుకపోతాడు. లలితమైన పదాలను యేరుకొనుటకు ఈయన కలం బాగా అలవాటుపడ్డది. ఏదో అవ్యక్తమైన సౌందర్యాన్ని, అంతుపట్టని కళాస్వరూపాన్ని, అదృశ్యమైన దివ్యశక్తినీ ఈయన ఆరాధిస్తూ ఉంటాడు.

'కవిత్వంలో, జీవితంలో నాకు ఆశయంవుందా?...' అని ప్రశ్నించుకుని, 'ఉంటే మల్లెపూవుకూ, అగరువత్తికీ, దేవునిముందు వెలిగే హారతి కర్పూరానికి ఉన్న ఆశయమే నాకూ వుంది. వాటికేమీ లేకపోతే నాకూ యేమీ లేదు' అని బదులు చెప్పుకున్న నిరాడంబర జీవి. బౌద్ధ వాఙ్మయమన్న ఈయనకు అత్యంత అభిమానము.

శరదిందు రేఖవలె, గులాబీ ఘుమఘుమవలె ఈయన పద్యాలు సుఖాన్ని పరిమళాన్నీ కూరుస్తాయి. ఈయన వచన రచన పుష్పవనవాటివలె హృదయంగమంగా వుంటుంది.

చిన్న కథలను, పద్యనాటికలను కూడా ప్రతిభావంతంగా వ్రాయగల నేర్పరి.

రచనలు:

[ముద్రితము] సాంధ్యగీతి (నాటిక—ఈయన, ఈయన సోదరుడు శ్రీ పూర్ణచంద్రరావు కలిసి వ్రాశారు)

[అముద్రితము] తపోవనము (నాటిక); ఖండకావ్యాలు.

దాశరథి
కృష్ణమాచార్యులు

జననం : 1927

శరధిలో ఎన్నిరకాలైన రత్నాలు ఉంటాయో దాశరథి కవిత్వం లో అన్నిరకాల పద్యాలు ఉంటాయి. కవిత్వం ప్రారంభించిన చిఱుత ప్రాయంనుంచీ, యెప్పటికప్పుడు క్రొత్తగా కనుపడి శరీరాన్ని పులకరింప జేసే రచనలు వెలువరింప గలిగి, ఉత్పత్తి ఉత్తమగుణమూ కొరవడకుండా, భావనలో, రచనలో, భాషలో ఉదాత్తమైన నవ్యతను పొదుగించుకున్న ప్రతిభా సమన్వితుడీ కవికుమారుడు.

భావసాగరాలు పొరలుతూ వచ్చిపడితే, ఈయన లేఖిని కౌగిలిలో కవితాకుమారి సంబరపడి నవ్వుతుందట! అప్పుడు ఈయన, స్వర్గానికి భూమినుండి రసగంగలు చిమ్ముతాడట!!

ఆగర్భ శ్రీనాథుడికీ, అనాథుడికీ చిరకాలంనుంచి జరుగుతున్న సంఘర్షణే ఈయన కవితావస్తువు. త్రాగుటకు గంజీ, ఒళ్ళు దాచుకోడానికి చింకిపాత, నిలువడానికి నీడా నోచుకోని నిర్భాగ్యజీవుల అభ్యుదయమే ఈయన రచనలకు ప్రేరణ. అందుచేతే 'పీడిత ప్రజానాణికి మైక్ (Mike) అమర్చి అభివాదములను వినిపిస్తా' నంటున్నాడు...... 'సమ సమాజం' అనే కల నిజంకావడమే ఈయన జీవితానికి ఆదర్శము కవిత్వానికి ఆశ యమూ అయింది.

ఈయన, కేవలం 'నీరవ నిరంత నిశానిబిడాంధ కావ్యాల'ను రచించు టేగాక, 'శ్రేయమయ దివ్యస్వాంత గీతాలు' వ్రాస్తానని, 'కాంతాధర కంపిత ప్రచండ కీలే ఉటంకిస్తా'నని కూడా అంటున్నాడు. అయితే ఈయన రచనల్లో మాత్రం, 'పేదల ఎంగిలిమెతుకుల దొంగిలించి బంగారం పొంగించే ధనికుల వ్రేలాడించాలని గొంగచాటుగా కాలం తొంగిచూస్తున్న' దను హెచ్చరికలు, 'నీ పిల్లలనూ యిల్లాలినీ కిల్లీ మాదిరిగా నమిలే మిల్లు మ్యాగ్నేట్లను (Mill magnates) నీ నెడినెత్తురులో షవర్ బాత్ (Shower bath) తీసుకునే ధనస్వైక ప్రభువులకు...నీ నిరుపేదగుండె యెగ్గుసేయ రాదను! అదెంతటి ఓర్పు కాదవో' అని గ్రామికుని ఉద్దేశించి చేసిన ప్రేరేపణలే యెక్కువగా కనపడతాయి.

హైదరాబాదు సంస్థానంలో పోలీసుచర్యకుపూర్వం ప్రజలపై జరిగిన ఘోర అత్యాచారాలు, సహజంగా, యితరులకువలె దాశరథిని కూడా ఆగ్రహావేశుడిగా చేసినవి. కాని ఈయన హృదయంలో రేగిన విద్వానల జ్వాలలు, ఈయన రచనల్లో సగానికి సగం పాలుపంచుకున్న సమర సాహిత్యాన్ని సృష్టించినాయి. ఈ సాహిత్యానికి విషయప్రాధాన్యతవల్ల చారిత్రక మూల్యము ప్రతిభావంతమైన కవిత్వకారణంగా రసమూల్యమూ చేకూరినది.

అసాధారణమైన ఉపజ్ఞను, బహుముఖమైన ప్రతిభనూ చూపెడుతూన్న దాశరథి అభ్యుదయ కవుల్లోను, యితర విప్లవ రచయితల్లోను తలబంతి అనిపించుకున్నాడు. జనసామాన్యంయొక్క హృదయాలలోని ఆకాంక్షలను ఇంత శక్తివంతంగా ఇంత ధైర్యంగా వ్యక్తీకరించిన యువకవి

ఆంధ్రావనిలో ఆయనని చెప్పిన అతిశయోక్తి కాజాలదు. కాబట్టే ఈయనకు యింత చిన్నవయసులో మహాకవి అనే బిరుదు లభించిందేమో అనిపిస్తుంది.

ఆధునిక కవితారీతులను నిత్యనూతన పథాలలో నడిపించి, రచనాపద్ధతులలో యెప్పటికప్పుడు మార్పులు తెస్తున్న ఖండాంతర రచయితల కృతులను తెనుగులోకి అనువదిస్తూ, వారికన్న తాను వెనుకబడకుండా ఉండుటకు ప్రయత్నించే సాధనకూడా ఈయనలో లేకపోలేదు. రచనా విధానంలో అరాచకాన్ని తీసుకురావడానికి యెంత సంసిద్ధుడో ఛందోబద్ధమై సలక్షణమైన ఆశుకవిత్వం చెప్పడంలోగూడా అంతే సమర్థుడు. కథలుకూడా చక్కగా వ్రాస్తాడు.

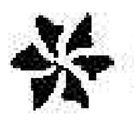
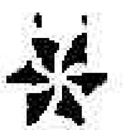
చదువగానే కంఠస్థమై అర్థము తెలియనివారికి సహితం ఆనందం కలిగింపజాలే ఈయన పద్యాలను ఈయనే స్వయంగా చదువుతే వినే శ్రోతల రసహృదయానికి మేర లేదు.

అలంకార వ్యాకరణ శాస్త్రాలు చదువుకొని ఆంగ్ల సంస్కృత భాషలలో పాండిత్యము సంపాదించుకున్న వాడగుటచేత అక్కడక్కడ రచనల్లో పాండిత్య ప్రకర్ష గూడా ఉంటుంది కాని శిల్పానికి యెక్కడా దెబ్బ తగులదు. ఈయనకు అద్భుతమైన ధారణాశక్తి ఉండుట మరొక విశేషం.

ర చ న లు:

[ముద్రితము] అగ్నిధార (ఖండకావ్యం)

[అముద్రితము] రుద్రవీణ (ఖండకావ్యం)

దేవులపల్లి రామానుజరావు

జననం: 1916

తన జీవితాన్ని, బాల్యంనుంచే, ఆంధ్రభారతి ఆరాధనకు అంకితం చేసినాడు ఈయన. విద్యాధికుడై కూడా ప్రభుత్వోద్యోగాలకై ప్రాకులాడక తన కాలాన్నంతా భాషాసేవకై వెచ్చిస్తూ తెలుగువారి యశశ్శ్రీ సంపదలను పూర్వౌన్నత్యాన్ని పునః ప్రతిష్ట చేయడానికి కంకణం కట్టుకొన్న సిద్ధ సంకల్పుడు. ఈయన కవితా లతాంగి తెనుగుతల్లి పూలపాత్రికలో ఆడుకుంటుందేగాని పంతాలతో పోటీలతో తన్నుకచచ్చే ధూర్త ప్రపంచం జోలికి పోదు. తెలుగువారితీయని గృహ జీవితాన్ని ఉత్తమమైన సాంప్రదాయాలను ఉన్నతమైన సంస్కృతిని ప్రతిఫలింప జేసేయితివృత్తాలను తీసుకొని సులభశైలిలో అమృతతరంగిణివలెసాగిపోయేగీతాలు వ్రాయుటలో ఈయన ఉద్దండుడు. సాహిత్యవిమర్శకులలో ప్రథమశ్రేణికి చెందదగినవాడు. విషయ పరిపూర్ణమగు వ్యాసాలు, చక్కని లఘుజీవితచరిత్రలు వ్రాయుటలో ఈయన కలం ఆరితేరింది. తెలుగుభాషలో వివిధములైన వచన రచనలు లేవను ఒకపెద్ద లోటును తీర్ప ప్రయత్నించు యువ రచయితలలో ఈయన ప్రముఖుడు. హసన్ముఖం చూస్తే ఖండితవాదివలె కనపడడు. కాని సంభాషణలో తీవ్రమైనఅభిప్రాయాలు బయటపడుతాయి. కార్యరంగంలో ఈయనచూపేపట్టుదల, ఉపయోగించే తెలివితేటలు, సిద్ధించుకునే పరిపూర్ణత్వాన్ని గమనించేవారు ఈయనలో ఒకఅద్భుత నిర్వహణా శక్తి ఉన్నదని తోచకమానదు.

౧౬ —————————— ప్రత్యూష

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తుకు బహిఃప్రాణమై మూలయంత్రముగ పనిచేస్తున్నాడు. సాధనసమితి, దక్షిణభారత సంసద్, నాట్యకళాపరిషత్తు మొదలగు అనేక సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థల కార్యకలాపాల్లో భాగస్వాములై, హడావిడిగా ప్రచారం చేసుకోని సిసలైన కృషి చేస్తున్నాడు.

గ్రంథాలయ పునరుద్ధరణ, వయోజన విద్యావ్యాప్తి ఈయన అభిమాన ప్రధానమైన ఇతర వ్యాసంగాలు. 'శోభ' మాస పత్రికకు సంపాదకుడుగాను, 'గోలకొండ దినపత్రిక'కు సహాయసంపాదకుడుగాను ఉంటున్నాడు. 'హృదయము కదలి ఆర్ద్రమైనప్పుడే, అంతరంగమునుండి ప్రేరణ కలిగినప్పుడే' కవితా వీథిలో అడుగు పెడతాడు... ఒకరి ఆగ్రహానుగ్రహాలను పాటించక సత్యమని త్రికరణశుద్ధిగా నమ్మిన దానిని నిర్భయముగా ప్రకటించుచు తెలుగు భాషకు సేవజేయుటే తన జీవితానికి ఆదర్శంగా పెట్టుకున్నాడీయన.

రచనలు:

[ముద్రితము] నవ్యకవితా నీరాజనము. (సాహిత్య సమీక్ష)

[అముద్రితము] 1. ఏకవీర 2. పచ్చతోరణము. (ఖండకావ్యాలు)

ధవళా
శ్రీనివాసరావు

జననం: 1919

అతికోమల హృదయుడీ కవికుమారుడు. చిన్నప్పటినుంచీ పల్లెటూళ్ల పంటపొలాల్లో సత్సాంగత్యము పండితగోష్ఠి సంప్రాప్తమయిందీతనికి. వినయము, సహజ సౌశీల్యము ఈయనకు పెట్టని ఆభరణాలు. శ్రీ కవిరత్న అంబటిపూడి వేంకట రత్నంగారి ప్రియశిష్యుడు. గురువుగారి ఆశీఃప్రభావంతో చండూరు ప్రాంతమున నెలకొల్పబడిన "సాహితీ మేఖల" ముఖ్య సభ్యుడై ఆధునిక ఆంధ్రకావ్యాలను చదువుకొని ఉత్తమ రచనకు, ఉపన్యాసానికివలయు కళాదృష్టిని భాషా పరిజ్ఞానాన్ని, సంపాదించుకున్నాడు.

చేలన్నీ పచ్చదనంతో కిలకిలలాడుతూ ఉండాలని ఈయన ఆశయం. మండు టెండలకు ఎండి, వాడిపోయే పొలాలు చూచి తన కన్నీళ్లతోనైనా వానికి తేమకూర్చాలని కోరుతాడు. వానితోపాటు తానూ బాధపడుతాడు. ప్రపంచంలో నేడు పొడసూపుచున్న సంక్షుభితేదైనా, గ్రామప్రజలకు సౌఖ్యము ఆరోగ్యము బలమూ చేకూరాలని ఈయన తలంపు. "పేదారాంగనలు భువనమోహినిపై అన్నరూపమున వర్షించే అమృతమును నిష్పక్షికంగా అందరమూ అనుభవించాలి"నే ఈయన ఆకాంక్ష.

నిజమైన కవిని గ్రహించే యోగ్యతను గడించే కోరికతోనే తన సాహిత్య జీవయాత్రను సాగిస్తున్నాడితను! వేదనాభారంతో కృంగి పోయిన

హృదయాలను మథించి అమృతభాండములను అందించగల మధుర కవుల లోఈయనఒకడు. ఎక్కడైనా కరుణరసప్లావితమైనఒకవింత మధురగధ్యాసర సగు గీతాలు వినవస్తే, ఆగీతాలు పాడిన గళమితనిదేఅని పోల్చుకోవచ్చును సులభంగా.

రచనలు:

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు. వ్యాసాలు.

పర్సా జానకీదేవి

జననం : 1923

మహిళాభ్యున్నతి, పీడిత సముద్ధరణే ఆశయంగా పెట్టుకొని, నిరాడంబరంగా రచనలు సాగిస్తున్న లలితకళారాధకురాలు ఈమె. హిందీవిద్యాభ్యాసము, గృహపరిశ్రమ మొదలయిన యితర వ్యాసంగాలు దూరా లేకపోలేదు. రచనారంగంలో ఈమె కవితాకుమారి యింకా క్రొత్త క్రొత్త భంగిమలను చూపెటి తన అగ్రస్థానాన్ని త్వరలో సంపాదించుకోగలదని ఆశింపవచ్చును.

రచనలు :

[అముద్రితము] 1. రసాంజలి 2. నిలింపశ్రీ 3. మధురస్మృతి.

పల్లా దుర్గయ్య

జననం : 1916

ఆనందమే కవిత్వానికి సద్యోప్రసలనను సిద్ధాంతాన్ని ప్రగాఢంగా నమ్మినా, ఉపదేశములు సందర్భానుసారముగ కావ్యాదుల్లో ఉండవచ్చునసే మధ్యమార్గంలో నడుస్తాడు. అతి దీర్ఘ సంస్కృత సమాసాలు లేకుంటే మంచిదే కాని, తమంతగా వచ్చిన సమాసాలను అట్లే ఉంచాలని, ఛందో నియమాలను పాటిస్తూ, అర్థాలంకారాలతో పాటు శబ్దాలంకారాలకును సమాన ప్రాధాన్య మొసగాలెనని, గేయాల్లో మాత్రం కొంత స్వేచ్ఛ వహించవచ్చుననీ యీతని అభిప్రాయము. ఇదే దృష్టితో ఈయన గేయాలు వృత్తాలు నడిపిస్తాడు. తెలంగాణములోని వ్యవహారభాషను సమయానుకూలంగా ఉపయోగించి తన రచనలకొక అపూర్వశోభను కూరుస్తాడు.

కవిత్వాన్ని కళగా ఉపాసించుచు మాతృభాషను కొల్చుటే ఈయన జీవితాదర్శము.

ఈయన రమణీయంగా పద్యాలు వ్రాసేశక్తిని ఆకళించుకున్నాడు. ఉత్తుంగభావ శిఖరాలపై యిట్టే యెగిరిపోతాడు. మధుర చంద్రికాపూరం వలె గిలిగింతలు పెట్టి హాయిగొల్పే గేయరచనలుకూడా చేస్తాడు.

మితభాషియై నిరంతర పరిశ్రమలో తనపని తాను చూసుకునే స్వభావం యితనిది. ఆంధ్ర భాషా నిఘంటువును అక్షర సంఖ్యానుసారముగ వ్రాస్తున్నాడు.

రచనలు :

[అముద్రితము] 1. ప్రణయపరీక్ష (ఖండకావ్యం) 2. మనుచరిత్ర విశేషాంశములు.

పిల్లలమఱ్ఱి
వేంకట హనుమంతరావు

జననం : 1918

కళాజీవియని ఈయనముఖంచూడగానే చెప్పవచ్చును. ముగ్ధమోహనమైన కమ్మని గేయాలు విరివిగా వ్రాయగల ఒడుపు ఉంది ఈయనచేతుల్లో. ఆంధ్రభాషావధూటి, తరతరాలనుండి నడచివచ్చిన వివిధమార్గాలనూ తొంగి చూచేప్రజ్ఞ గడించుకొన్న విద్యాధికుడు ఈయన.

సాధనసమితి స్థాపకులలో నొకడై, ఆంధ్రవిశ్వ కళాపరిషత్తులో చదువుకుంటున్నప్పుడు అక్కడసాధనసమితి శాఖనుఏర్పాటుచేసికొంతకాల మునిర్వహించినాడు. గుంటూరులో, సరస సారస్వతసమితి, ఆంధ్రసాహిత్య మండలి, జ్యోత్స్నసమితి మొదలుగాగల సంస్థలను నెలకొల్పి వాటి ద్వారా గణనీయమైన సారస్వతసేవ చేస్తున్న అమితోత్సాహి ఈయన.

కవి; కథకుడు; నాటికాకర్త; విమర్శకుడు; వ్యాసకర్త. ఈయన మామగారగు శ్రీ కురుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యుల "నవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధుల" రెండవ కూర్పులో భాగస్వామి.

రచనలు :

[ముద్రితము] 2. మధుకణములు (ఖండకావ్యం) 2. వత్సల (రూపకం) 3. వెలుగు - నీడలు (కథలు) 4. చిత్రి (నాటిక) 5. పంచవటి పర్యాలోకనం (వ్యాఖ్య) 6. సాహిత్య సమాలోచనము(సమీక్ష) 7. సాహిత్య సంపద (విమర్శ).

[అముద్రితము] 1. రాగరేఖలు 2. ప్రతిరూపాలు 3. దీపకళిక 4. ఏకాంకస్వరూపము 5. సాహిత్యప్రవచనము 6. మహోదయులు 7. ప్రేమలేఖలు 8. విషజ్వాలలు.

పులిజాల హనుమంతరావు

జననం : 1919

నిండుకుండ తొణకనట్టే ఈయన, స్వయంగా [illegible] ‘గుమ్మపాలల్లోని గోరువెచ్చదనము’ వలె తన స్నేహామృతాన్ని యితరులకు పంచిపెడతాడు. బాల్యంనుంచీ ప్రకృతిమాత ఒడిలో గారాబంగా పెరిగిన లలితహృదయుడు. ఈయన గురువర్యులు శ్రీ అంబటిపూడి వేంకటరత్నకవిగారే ఈయననుగురించి, “మా హనుమంతరాయుడసమాన కళారస పానమత్తుడ” ని అన్నారు. ఈయన తనలో దాచుకున్న తెలుగుభాషలోని మెత్తదనాన్నీ, సౌకుమార్యాన్నీ అతి జాగ్రత్తగా కవిత్వంలో వాడి నిజ్మాత్రముగా రుచిచూపి, సహృదయులను యెవరి సంస్కారం ప్రకారం వారిని రసానందం పొందిస్తుంటాడు.

ఏదైనాకార్యం తలపెడితే దానిని సంపూర్ణంగా నెరవేర్చిందాకా నిద్రపోడు. ఎన్ని అవరోధాలుకలిగినా వెనుదీయక ఉత్సాహంతో ముందుకుపోయే దిట్టరితనము, నిర్మలస్ఫటికా సదృశమైన చిత్తశుద్ధికల యువకుల్లో ఈయన మిన్నగా ఎన్నదగినవాడు. ఉద్యమ నిర్వహణా సమగ్రత ఈయనకు పుట్టుకతోనే అలవడిందేమో అనిపిస్తుంది.

‘సాహితీమేఖల’ స్థాపకుల్లో ముఖ్యుడు. సుమారొక పుష్కరం నుంచి ఈ సంస్థను, నలుగురిలో ఒకడై, నిర్వహిస్తున్నాడు. “కవితా తపస్వుల రచనలను ప్రచురించుటేగాక, వారిని సన్మానించి, వారి యశస్సు నిల్పి

ఘ్నముగా కొనసాగుటకు వలయు సహకారమును నెరపుటయందు ప్రధానానికి చూపుచు, 'సాహితీమేఖల' సర్వదా తన చిరుగంటల ఘలంఘలలతో ఆంధ్ర సాహితీరంగమును మంగళ నినాద పరిశోభితం చేయుటకై ప్రయత్నిస్తుంది" అని ఈయన హామీ యిస్తున్నాడు. ఈ సంస్థ తరఫున ప్రచురించిన మధుర కావ్యాలను చదివినవారుగాని, ఈయన కృషిఫలితంగా తయారైన సాహిత్య క్షేత్రాన్ని చూచినవారుగాని ఈ 'హామీ'లో అతిశయోక్తి లేదని తెలుసుకోగలరు.

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఈయన అకుంఠిత దీక్షతో తన కార్యభారాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు.

రచనలు :

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు; వ్యాసాలు; కథలు.

పొట్లపల్లి రామారావు

జననం : 1920

రచన జీవితానికి ఓ సందేశాన్ని ఇవ్వాలని, పరిసరాలను దీప్తివంతం చేసే మానవుడికి జీవితపు తుఫానులో-గడ్డిపరకవలె కొట్టుకుపోకుండా-ఒక కొండశిఖరంలా నిలవగలిగే సరియైన ఆత్మవిశ్వాసాన్ని, కాలాన్ని గుర్తింపజేసే వివేకాన్ని ప్రసాదించాలని ఈయన ఆశయం. అందుకే ఈయన

రచనల్లో నీతిబోధకమైన సందేశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. కాని రచన, కేవలం సందేశం అందజేయడం మాత్రమే కాక, సమయోచితంగా రచయిత అనుభవాలను వెల్లడిచేయడంకూడా అవసరం అనుకుంటాడు గాబట్టి ఈయన బహుళంగా రచనలను చేయగలుగుతున్నాడు. ఈ ఆశయమే, ఈ సందేశమే యితని ప్రతి రచనకూ జీవంపోసి, ఉదయభానుని కాంతిద్యుతులను కూరుస్తున్నాయి. "విశ్వకల్యాణం కోరేవారిలో కవి ఒకడు;- 'ఒకడు' అని అనడంగూడా అతడిని కించపరచడమేమో !_అగ్రేసరుడు! ! లోకదుఃఖ నివృత్తియే కవియొక్క పరమాశయం" అని ఈయన తలంపు. తను ఇంకా రచనలో ఆరంభదశలోనే ఉన్నాడనీ, తన ప్రయత్నాలు ఇంకా సఫలంకాలేదనీ, నిరంతర సాధనవల్లనే మానవుడు ప్రతిభావంతుడౌతాడనీ ఈయన అంటున్నాడు... ఇట్లా అనుకొని పరిశ్రమను మానుకోక తమంతకుతామే క్రమశిక్షణ గరపుకొను సాహిత్యోపాసకులు చాల తక్కువ.

అనేకంగా గేయాలు, నాటకాలు, వ్యాసాలు, చిన్నకథలు వ్రాసినాడు. కాని, రచనలను ప్రకటించే ఆతురతకన్న వాటిని పుష్టివంతం చేయడంలోనే ఈయనకు యెక్కువ ఆసక్తి ఉన్నది. 'నిర్జీవమైన రచనలు శతాధికంగా చేసేదానికన్నా, భావోద్దీపకమైన ఒక్క వాక్యాన్ని సృష్టించడం చాలని, ఈయన అనుకోవడంచూస్తే 'రసాత్మక వాక్యం కావ్యం' అన్న పూర్వుల రసవాదాన్ని అంగీకరిస్తున్నాడని తోస్తుంది.

ఈయన మితభాషి. కాని అగాధమైన జీవకారుణ్యం తొంగలించే కళ్ళతోనే తన మనసులోని ఆశయాలను, హృదయంలోని ఆవేదనను చెప్పుకుంటాడు. వేషంలో ఎంత నిరాడంబరత్వం ఉందో నడవడిలో అంత గాంభీర్యం కనబడుతుంది.

రచనలు :

[ముద్రితము] 1. జైలు (కథల సంపుటి)

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు; కథలు; వ్యాసాలు.

బూర్గుల రంగనాథరావు

జననం: 1917

ఈయన కూడా చిన్ననాటి నుండియే సారస్వత సంస్థలతో సంబంధము గలిగించుకొని, ఆంధ్ర శారదను ఆరాధించుచున్న భాషాతపస్వి. తెలంగాణము నందలి వివిధ ప్రాంతములలో నివురుగప్పిన నిప్పువలెనున్న యువకులను సాహిత్య రంగమునకు లాగుకొనివచ్చి, వారి ప్రతిభను లోకమునకు వెల్లడించు ఉదారహృదయుడు. అన్నిరంగములలో అడుగుపెట్టి అవక తవకలను చేయువారివలె గాక సారస్వత సేవయందే ఏకాగ్రతతో నిర్మాణాత్మకమగు కృషి జరుపుచున్నాడీయన. నిర్మాణ ప్రతిభ విమర్శనాశక్తి రెండును ఈయన హృదయమున అల్లిబిల్లిగా నల్లుకొనిపోయినవి. సంస్థలను నిర్వహించుటలో గట్టిపట్టుదల, నేర్పు గలవాడు.

'ఆంధ్రకేసరి' సంఘస్థాపకులలో నొకడై అయిదారుసంవత్సరములు లిఖిత మాసపత్రికను నిర్వహించుటలో బాధ్యత వహించిన ఈయన, ఆ ప్రారంభోత్సాహమును సడలనీయక 'ఆంధ్రకేసరి గ్రంథమాల'ను 'ఆంధ్రకేసరి మాసపత్రిక'నుగూడ నెలకొల్పి దీనిద్వారా కొన్ని గ్రంథముల ప్రకటన నియమముగ సాహిత్య సేవగావించినాడు. మరియొక సంస్థయగు 'సాధనసమితి' సభ్యుడై ప్రస్తుతము దానికి ఆయువు పట్టుగానున్నాడు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు స్థాపకులలో ముఖ్యుడు. చక్కని కథలను పద్యములను వ్రాయగలడు. సుకుమారభావ పుష్పములను ఏరుకొని కమనీయ సుందరహారముగా కూర్చుటలో ఈయనకు ప్రత్యేక విజ్ఞానము గలదు.

పశ్రి త్యా ష —————— ఎప

ఆంధ్రులలోని అనైక్యతను మానసిక శారీరక దౌర్బల్యములను నశింపచేసి, ఆంధ్రప్రతిభను పునఃస్థాపనచేయుటకుపక్రమించు ఏకాగ్రతను సంపాదనను 'శ్రుతి భక్తి శ్రద్ధ' తోనను చేయగలిగినచో, తెలుగువారికి ధన్యులగుదురని ఈయన తలపోయును.

ఆవేదన, లేక ఆనందము ఒకవిధమైన ఉద్రేకమును కలిగించినప్పుడు సహజముగా యుండుకొనినట్టి భావములను సద్యఃస్ఫూర్తితో కలిపించి, శ్రుతి పేయమైన భాషలో శిల్పవంతముగా వ్రాయగలిగినదే కావ్యరచనకు ప్రాణమని ఈయన దృఢవిశ్వాసము. కవిత్వమునకు ఆనందముకన్న ప్రచారము ముఖ్యమని ఈయన అనుకోరు. ప్రయోజనము, లేక ప్రచారము విషయముపై ఆధారపడి యుండరాదు గాని, సహజమైనదిగా కావ్యము నుండాలని ఈయన ఉద్దేశము.

రచనలు :

[ముద్రితము] వ్యాసాలు (పత్రికలలో)

[అముద్రితము] వ్యాసాలు; పద్యాలు.

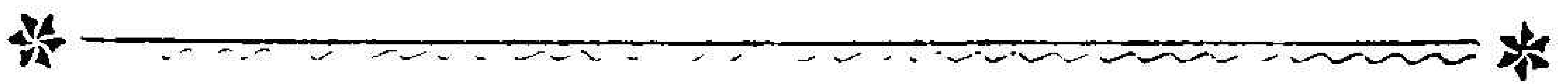

బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి శాస్త్రి

జననం : 1918

"కవితాకారునకు ఎట్లా బలవంతం పనికిరాదని శాస్త్రమూ, అనుభవమూ స్థిరపరిచాయో, అట్లాగే రచనను ప్రజల నెత్తిన బలవంతాన రుద్దరా"దనీ "కవిత్వంలేక సాహిత్యం వసంత హాసంతీ సుందరీవలె ఆరాధనీయ" అనీ. ఈయన గాఢవిశ్వాసం. "కళ అనేది జీవితంలో-అనగా జీవితానికి సంబంధించిన అన్ని కార్యాలల్లోనూ-ప్రాముఖ్యం కలిగిఉండాలి; అది అక్షర రూపం ధరిస్తే అత్యంతరమణీయమౌతుంది. ఇది గమనిస్తే, కవితాదేవి స్నిగ్ధ పాదమంజీరాలు బ్రతుకుల్లో మ్రోగాలి" అన్నదే ఈ కవి కుమారుని ఆశయం.

భావ మీయన చెప్పుచేతుల్లో ఉంటుందేమో అనిపిస్తుంది. భావాలు హిమగిరి శిఖరాగ్రాలు దాటి అనంతాకాశంలోకి యెట్లా దూసుకపోతాయో అట్లాగే పదిమంది హృదయాలను తెలుసుకుని మనోక్షేత్రాలకు హత్తుకుంటాయి. సాహిత్యంలోని ఏ విభాగంలోనైనా రచనలు చేపడితే, ఒక ప్రత్యేకమైన కళా వైదగ్ధ్యం అనుగుణంగా మిలమిల్లు గొలిపేట్లు రచించే ఒక నూతన కైవసం చేసుకున్నాడీయన. ఛందో బందోబస్తులను 'ఛట్ ఫట్' తెంపివేసినా లేక సలక్షణ గ్రాంధిక భాషలో వృత్తాలు నడిపించినా ఈయన ప్రత్యేక ప్రతిభ మెప్పుపొందుతూనే ఉంటుంది. ఈయన కావ్యాలు నిజంగా బెల్లపు కొండలే!

స్వగ్రామమున వేంసూరులో ఒక గ్రంథాలయమును హరిజనపాఠశాలనూ స్థాపించి నిర్వహిస్తున్నాడు. సంస్కృత ఆంధ్ర సింవి విద్యాపీఠ స్థాపకులలో భాగస్వామియై విద్యావ్యాప్తికి కృషిచేస్తున్నాడు. 'ఆంధ్ర వాఙ్మయ సేవా సమితి' ద్వారా తెలుగుభాషకు ఎన్నదగిన సేవచేసినాడు.

రచనలు:

1. జ్వాలాతోరణం (ఖండకావ్యం) 2. పేరునగరి (కావ్యఖండిక) 3. తరంగాలు (కథాకావ్యాలు) 4. వనప్రియ (గేయాలు) 5. ఉషశ్రీ (నాటికలు) 6. కథాకళి (కథలు) 7. రత్నావళి 8. సక్పద్దాత 9. జహాంగీరు పసందు 10. పరమేశ్వరి (శతకం) 11. జ్ఞానభిక్ష 12. సిరియాలదేవి 13. ఏరిదారి? 14 సారస్వతేష్టి 15. అపాల. 16. ప్రతిక్షతి 17. దేశాభిమానం. 18. వ్యాసపీఠం. (వ్యాసాలు)

భాగి నారాయణమూర్తి

జననం : 1912

ఎడతెగని జిజ్ఞాస, నిరంతర సాధనతో తనసహజ కవితాశక్తికి పదునెక్కిస్తున్నాడు ఈయువకవి. తనఆత్మను తాను వెతుక్కుంటూ ఉన్నట్లుకనబడుతాడు. హృదయంలో నుంచిరానిది చేతితో యేదీవ్రాయడు. ప్రయోజనము, ఆనందము - రెండూ భాగంపంచుకున్నాయి ఈయన కవిత్వాన్ని. మహోన్నతమైనభావము, రమణీయమైన శైలిలో అంతర్గతమైన ధ్వనీ యితని రచనల్లోని ప్రత్యేకత. ఇతడుకూడా విద్యార్థి దశనుండే కవిత్వరచనకు పూనుకొని

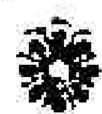
ఏకధారగా గీతాలు వ్రాస్తుంటున్నాడు. విశిష్టత చెడకుండా, రచనా వేగం కుంటుపడకుండా వ్రాసే అభ్యుదయ కవుల్లో స్థానం సంపాదించుకొన్నాడు. ఆంధ్రావనిలోని ఉత్తమకవుల గణనచేసేటప్పుడు ఈయనకు తప్పకుండా ప్రత్యేకస్థానం కొరకి తీయుతుంది.

విశాలమైనజీవితాన్ని చిత్రవిచిత్రమైనలోకాన్నీ వివిధకోణాలనుంచి దర్శించిఅర్థంచేసుకునేందుకు శ్రమించుటేయితని జీవితాశయం. నాటకాల్లో వేషాలు వేయాలంటేఉబలాట పడతాడు. సంగీతప్రియుడు కూడాను. ప్రయోజనకారియైకృత్రిమం కానిలయప్రధానమైన-ఛందస్సు అక్కడక్కడ సర్లించినా సరసంగానక- రచనే ఉత్తమకవిత్వం అని యీతని సిద్ధాంతం.

రచనలు :

[ముద్రితము] పరీక్షచదువు (నాటికలు)

[అముద్రితము] 1. జయగంట 2. రుధిరరేఖలు 3. పద్మంకథలు.
4. ఖండ కావ్యాలు

మూటుపురి వెంకటేశ్వరరావు

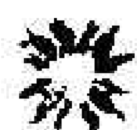
జననం : 1919.

చిన్నప్పటినుంచీ నాటకాల్లో వేషాలువేయడం, సంగీత సభలకు హాజరుకావడం, గేయాలలో కథలు వ్రాసికొని సారస్వత సభల్లో పాల్గొనడం అలవాటుచేసుకున్న కళారాధకుడీయన. ఈ సహజప్రవృత్తే గాను గాను యితనినొక కవిగాను, గాయకుడిగానూ చేసింది.

'కవిత్వంలో కాని, కథారచనలో కాని, ఉద్గ్రంథ రచనలో కానీ-అమ్మమ్మలలాగు మడికట్టుకొని దూరంగా వుండటంకాక అందరికీ ఆప్యాయంగా అందుబాటులో వున్న రచనలకే విలువ; ప్రపంచానికి సలను, అనే విశ్వాసం ఈయనలో బాగా నాటుకుంది. 'ప్రతిభాభీతి' అనే, ప్రతిభావంతంగా రచనల్లో ప్రతిఫలింపచేసి కవిత్వవిపంచికా ... సమన్వయంచేసి. అంతరాత్మ శ్రుతులతో మేళవించుకొని, యితరులకు ఆనందం పంచిపెట్టి తనూ ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించ గలిగినవాడే నిజమైన కవి, అనీ, తన కవిత్వానికికూడా యిదే ఆదర్శం అనీ ఈయన అంటున్నాడు... విశ్వంఅంతా ఆదరించాలనీ, పసిపాపల బోసినవ్వులకు భాష్యం చెప్పాలనీ, అంతుపట్టని ముద్దరాలి మధురస్వప్నాలను పోతబోసి నిలబెట్టాలనీ... ఉబలాటపడతాడు. ఈయన ఆశయాలకు అంతులేదు.

రచనలు :

[అముద్రితము] వివిధ గేయాలు.

వానమామలై వరదాచార్యులు

జననం : 1912

రచనలో పూర్వ సాంప్రదాయాలను ఒకవైపు, భావనలో ఆధునిక పద్ధతులను వేరొకవైపు చంకపాపలవలె యెత్తుకొని కావ్యరచనను సాగి

ష్ఠున్న సాత్త్వికపథగామి ఈయన. విషయ సంగ్రహణంలోనేమి శైలీమాధుర్యంలోనేమి ఈయన తెలంగాణాలోని ప్రతిభావంతులైన అభ్యుదయ కవులలో ఒక విశిష్టస్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు. మనిషి వేషంచూస్తే యెంతో ఛాందసుడివలె కనబడతాడో, సంభాషణలో నడవడిలో అంత సహనదృష్టి, సామరస్యమూ, సంస్కారమూ తొణికిసలాడుతుంది. ఈయన కంఠమాధుర్యానికి కోకిలలే [illegible]!

హరికథా కథనమందు పురాణ పఠనమందు ప్రావీణ్యము గడించుకొని జనసామాన్యాన్ని, కవితాపాటవంచేత రసజ్ఞులనూ మెప్పిస్తూ, సర్వజన సమాదరణీయుడైన ఈయన వ్యక్తిత్వాన్ని తెలుగునాటగల పండిత ప్రకాండులు కళాకోవిదులు యెంతో ఉగ్గడించినారు. ఇంతటి ప్రతిభగల ఈ వినయభూషణుడు మామూలు సన్మానాలు అందుకోడానికి కూడ మొహమాట పడతాడు.

దేశనాయకులను, రాజకీయ ధురంధరులను తన కవిత్వంలో కీర్తించి వారి యశశ్చంద్రికలను [illegible], దేశభక్తిలో జాత్యభిమానంలో [illegible] స్తుంది.

ఈయన [illegible]

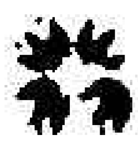
[illegible]

రచనలు :

[ముద్రితము] మణిమాల (ఖండకావ్యం)

[అముద్రితము] దాగుడుమూతలు 2. వైశాలిని (నాటకము) 3. సూక్తిక మాల 4. వ్యాసావళి 5. బాపూజీ నిర్యాణగేయావళి 6. పోతన (కావ్యము).

పుర్పుటూరు రాఘవాచార్యులు

జననం : 1922

చరిత్ర పుటలలో మిగిలిపోయిన ఆంధ్రుల ప్రతాపము హృదయంలో మెరసినా, జీర్ణశిథిలాల్లో నిలిచిపోయిన తెలుగువారి కళావైభవసంపత్తి మనోనేత్రాలలో తళుక్కొత్తినా, లేక ఆర్యసంస్కృతి యొక్క ప్రాచీన ప్రాశస్త్యాన్ని పునరుద్ధరించాలన్న ఆవేశం కలిగినా, నిర్మల ప్రవంతివలె భావాలు ఉబికవచ్చి ఈయన సహజ కవితాశక్తిని బయటికి లాక్కొస్తాయి. సమకాలీనమైన జాతీయ జీవనంలోని శుభాశుభ సంఘటనలు కూడా ఈయనతో ఉత్తమ రచనలనుచేయిస్తాయి. ఇంగ్లీషులోని ఉత్తమ కావ్యాలను తెనుగులోకి అనువదించడమంటే యెక్కువ అభిరుచి ఈయనకు.

భారతీయ నాగరికతలోని ప్రాచీనతను నవ్యత గూర్చుటే తన కవిత్వానికి ఆశయంగా పెట్టుకున్న సార్వతోపాసకుడు. వయోజన విద్యావ్యాప్తి ఈయన అభిమాన వ్యాసంగము.

రచనలు:

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు.

వెల్దుర్తి
మాణిక్యరావు

జననం: 1918

'ఏడ్చువారిని నెవడు ఓదార్చలేడు; నవ్వువారిని నెవడు నొప్పించలేడ'నీ, 'జీవితానికి ఆనందంతప్ప మరో ఆశయంలేద'నీ నొక్కి చెప్పగల ధైర్యశాలి ఈయన. అందరూ, ఆనందం పొందగలిగే వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం కలిగి వుండాలని ఈయన ఆకాంక్ష. కాబట్టే నిత్యసంతోషి, నిత్యయువ్వనుడు వలె కనబడుతూ సరస సంభాషణాప్రియుడై, దైనందిన జీవితంలో ఎన్ని ఒడుదొడుకులు వచ్చినా సుఖంగా వాటిని దాటగలుగుతున్నారు. ఈయన కవిత్వంకూడా యిదేధోరణిలో నడుస్తుంది. ఆనందంతో [illegible] తొణుకుగని బాలబాలికలే ఈయన ముఖ్యస్నేహితులు [illegible] సృజించుటలో విశేషమైనశ్రద్ధను, ప్రత్యేకమైన సామర్థ్యాన్ని చూపెడుతున్నారు. ఈయన, కవిత్వానికికూడా ఆనందమే పరమపథ మంటున్నారు. నాలుగింటి సృష్టిలోని సుందర వస్తుజాలంలో యేదైనా, సుఖాన్ని అనుభవించగల [illegible]లోని యేప్రాణియైనా ఈయనకు కావ్యవస్తువై పోతుంది.

కావ్యసుమారామంలో ఈయన గేయాలు ఒక విశిష్టమైన రూపలావణ్యాలను, ప్రాంతీయమైన అభిజాత్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంటాయి. స్వభావసిద్ధమైన శిల్పసంపత్తిగల కళాఖండాలవలె ఈయనరచనలు అతి నాజూకుగా ముట్టుకుంటే మాసిపోయేటట్లు వుంటాయి.

సామాజిక రాజకీయ సంఘటనలు ఈయన హృదయాన్ని స్పందింప జేసినప్పుడు, తన ఆనందోపాసనను తాత్కాలికంగా కట్టిపెట్టి, ఉత్తేజకరమైన రచనలనుకూడా చేస్తాడు.

గ్రామీణులకు వారి భాషలోనే సులభంగా గ్రాహ్యమౌనట్లు, ఉపయోగము ఆనందమూ కలిగింపజాలే నాటికలనూ కథలనూ వ్రాయుటలో ఈయనది అందెవేసినచేయి.

సాహిత్యసంగీతము ముఖ్యముగాగల ఈయన, కళాప్రపంచములోని నిత్యనూతనమైన పద్ధతులను అన్వేషించు రసపిపాసి యైనందున, పరిణతాత్మకై పలుయు పరిశ్రమనుకూడ అలవరుచుకున్నాడు. మహారాష్ట్ర కన్నడ ఉర్దూభాషల పరిచయంకలిగి ప్రత్యేకంగా ఉర్దూలో చక్కని వ్యాసాలు వ్రాయుటకు ఉపన్యసించుట నేర్చుకున్నాడు.

నిర్దేశకాలము సర్వసిద్ధిక సంఘములో పనిచేసి తదుపరి మానసపత్రిక నిర్వాహకత్వము వహించుటేగాక 'గ్రామసుధార్', 'తెలుగు పత్రిక' మొదలగు పత్రికల సంపాదకవర్గములోనుండి, ఆంధ్రమహాసభ-ఆంధ్రయువజన సంఘము మొదలగు అనేక సంస్థలలో కార్యకర్తయై కార్యశిక్షణ అనుభవమూ సంపాదించుకొన్నందున, ఈయనకు, ప్రచారానికి వలయు

వాక్పటిమ, పత్రికారచనను వలెను రచనాభ్యాసమూ చక్కగా అల వడినాయి. 'అణా గ్రంథమాల, స్థాపకులలో నొకడై కొంతకాలము, జనసామా న్యంయొక్క విజ్ఞాన వికాసాలను పెంపొందజేసే లఘుపుస్తకములను ప్రక టించి, ప్రశంసనీయమైన సేవ చేసినాడు. ఆంధ్ర సారస్వతపరిషత్తు 'సాధన సమితి' కార్యనిర్వాహకులలో నొకడై యీ సంస్థలకు ఎంతేనిబలము చేకూరుస్తున్నాడు.

ఒకమాటలో చెప్పాలెనంటే ఈ యనతో సంబంధములేని ఏ సారస్వత సంస్థగూడా హైదరాబాదులో లేదని అనాలె.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. దయ్యాల పడవ (గ్రామ్యభాషలో నాటిక) 2. రైతు 3. దయానందుని జీవితము 4. రాజ్యాంగ సంస్కరణలు 5. ఖాదీ.

[అముద్రితము] 1. బాలగేయాలు 2. హసీనా (కావ్య ఖండిక) 3. శ్రవ్యనాటికలు 4. కథానికలు.

సన్నిధానం శ్రీధరశర్మ

జననం : 1920

'కళలో, కవిత్వంలో—జీవితంలో పరిపూర్ణతను సాధించాల'ని ఈయన మహదాశయం 'మానవుడు చేసే ప్రతివిషయమూ కళాసమన్వితంగా సమగ్రంగా వుండాల'ని ఈయన ఆకాంక్ష.

ఐహికంకన్న ఆముష్మికానికే అర్హులు చాలున్నా, ఈయన లేఖిని సాహిత్యంలోని వివిధ రచనారంగాల్లోనూ నటిస్తుంది. 'వ్యాకరణానికి కళ్ళెం' తగిలించి అప్పుడప్పుడు గేయరచనలు చేసినా, సలక్షణమైనభాషయే సాంప్రదాయసిద్ధమైన రచనాపద్ధతులే ఈయనను ఎక్కువగా ఆకర్షించినాయి. సంగీతంలో ఈయనకుగల ప్రవేశం, చక్కని ధారాశుద్ధిగల పద్యాలను వ్రాయుటలో ఉపకరిస్తుంది.

కవిత్వం, ఈనాటి కొన్ని ప్రత్యేక పక్షాలయొక్క ప్రచారంకోసం కాక కేవలం ఆనందమూ విశ్వశ్రేయంకోసమూ ఉపయోగపడాలంటాడు ఈయన.

తీరికసమయాన్ని తత్వశాస్త్ర పరిశీలనకు, కావ్యపఠనకోసమూ వినియోగిస్తూ, ఇటు భాషాసేవనూ అటు జ్ఞాన సముపార్జననూ పాటుపడుతుంటాడు.

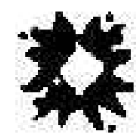
వృ ——— ప్రత్యూష

రచనలు:

[ముద్రితము] 1. అభిషేకము.

[అముద్రితము] 1. జాజిమొగ్గలు 2. ప్రాణభిక్ష (ఖండకావ్యాలు) 3. చిత్రాంగద 4. మేలుకొలుపు (నాటకాలు) 5. అభిసారిక 6. శృంగభంగము (ఏకాంకికలు) 7. సత్యాగ్రహి 8. అక్కచెల్లెళ్లు (నవలలు) 9. చతుష్టయి (రవీంద్రుని కథలకు అనువాదాలు).

సిరిప్రగడ భార్గవరావు

జననం : 1923

ఈ కవికుమారుని నరనరంలో కవిత్వం ప్రవహిస్తుందేమో అని అనుమానం కలుగుతుంది. గురువుగారగు శ్రీ అంబటిపూడివారి 'మనస్సౌరభ్యాలు పీల్చుచు, వారికృపాలోక కుటీరంలో వర్ధిష్ణువై... వారిగళధ్వనిలోని కమనీయత ననుకరించుచు, విసుగులేకుండా' పాఠాలు చదువుకునేవాడు... కావ్యచర్చలు కవితాగోష్ఠులు సలుపుతూఉంటే యేవో భావాలు ఘనాఘనంలోని తటిన్నాట్యాలవలె కదలి ఈయనలో లీనమయ్యేవట! ఆ భావోద్వేగంతో ఊహావ్యోమాలలో తేలిపోయి, నైరాశ్యంతో ఏ అధఃకుహరాలలోనో వ్రాలేదట!! ఈ యువకునికి జగత్తంతా బాధావిలం.

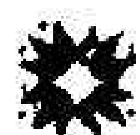
శిథిలమైన తన జీవితానికి తాను పాడుకునే విషాద గీతాలే పాథేయం అంటాడు. సమాజంలోని గడ్డుసమస్యలు ఈయననంతగా ఎదురొక్కవు. తన బాధేమో తానేమో అన్నట్టుగా యితర ప్రపంచంతో సంబంధం పెట్టుకోక 'ఈ నిట్టూర్పులతో ఘనాఘనగణాంకభూత మార్గంబులందే నెందాక జరింతు? ఈ వ్యధల కంతేలేద?' అన్న ప్రశ్నకు జవాబు వెతుక్కుంటూ ఉంటాడు. 'చేతస్సులోలోచన క్రుంగి కవోష్ణబాష్పమయ కల్లోలాల తా కిళ్ళకేమానో తోచదుగా!' అని తనకుతానే దిగ్భ్రమ జెందుతాడు...

ఈయనహృదయంలో వేదన యింతగా ఘనీభవించినందునే ఈయన కవితా లతాంతము అంత మాధుర్యాన్ని నింపుకుంది. ఈ మకరందాస్వాదనకై, పదలాలిత్యము, శయ్యావిలాసము, రచనాశిల్పము, ధారాశుద్ధి మొదలగు గుణాలు తమంతకుతామే—మధుకరులవలె—అనుసరించి వస్తాయి.

'సాహితీమేఖల' హేమవలయంలో భాసించేచంద్రజ్యోతి ఈయన!

రచనలు:

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు.

సిరిప్రగడ రాధాకృష్ణరావు

జననం: 1916

ధనియాలపువ్వు, వరిమొక్క—కూడా ఈయనను కవిత్వం వ్రాయడానికి ప్రేరేపిస్తాయి. తేనెలుచిలికే కమ్మని గీతాలనుపాడుకుంటూ తెనుగు తోటనుమాలిగ్గౌ సారస్వతవిద్యార్థిగా జీవితం గడపాలని ఈ మధురకవి

ఆశయం. ఈయనకూడా చందూరు ప్రాంతములో విలసిల్లిన 'సాహితీ మేఖల' సభ్యులలో ఒకడు. తనహృదయంలో 'కవితా వాహిని జాలువారటం విరమించింద' ని విలపించినా, ఈయన ఉత్తమతరగతికి చెందిన లలిత కావ్య రచనాపటిమను తన లేఖినీముఖంలో దాచుకున్నాడని చెప్ప వచ్చును.

ర చ న లు :

[అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు.

సు ర వ ర ము ప్ర తా ప రె డ్డి

జననం : 1896

ఆంధ్రదేశ విద్వన్మణులలోని ఒక దివ్యమణి ఈయన. బహుభాషా కోవిదుడగు ఉద్దండ పండితుడు; ఉత్తమ పరిశోధకుడు. విద్వద్గోష్ఠులలో ప్రతికక్షులను పట్టీలను గొట్టించ గలిగిన ప్రతివాది భయంకరుడు!

ఈయనకు చరిత్ర అభిమాన విషయము—సాహిత్యమునకు జీవితము అంకితము చేసినాడు—ఎనమిదేండ్లు న్యాయవాద వృత్తిని వదలిపెట్టి పత్రికా రచనద్వారా దేశసేవ, భాషాసేవ చేయుటకు కంకణంకట్టుకొని 'గోలకొండ' ద్వైవారపత్రికను, ఇరువదియైదు సంవత్సరాలు ఏకైక దీక్షతో

నడపినాడు. తెలంగాణము నందలి రాజకీయ సాంస్కృతిక ఉద్యమాల అన్నింటితోను ఈయనకు సంబంధముకలదు. ఆంధ్ర మహాసభకు మొట్టమొదటి అధ్యక్షుడు ఇతడే. తెలంగాణమున జరిగిన దాదాపు ప్రతిసంస్థ ప్రథమ సమావేశమునకు ఈయనే అధ్యక్షుడు. కొన్నియేండ్లు ఆంధ్ర మహాసభకును, ఏడెనమిది సంవత్సరములు రెడ్డివిద్యార్థి వసతిగృహమునకును కార్యదర్శిగా నుండి పనిచేసినాడు.

కవిత్వము, కథారచన, వ్యాసరచన, సాహిత్యవిమర్శన, చరిత్రపరిశోధన, విజ్ఞానము మొదలైన వివిధవాఙ్మయ వీథులలో ఈయన కలము స్వైరవిహారము జేసినది. తెలుగు సీమలోని ప్రథమశ్రేణికి చెందిన కథకులలో ఈయనకు స్థానముకలదు. ఆంధ్రదేశ పండితులలో, పరిశోధకులలో ఇతడొక ఉన్నత స్థానమునుఆక్రమించుకొన్నాడు. భాషాశాస్త్ర పరిశీలనము గావించి ఆంధ్రభాషకు పలయు సాంకేతిక పదజాలమును సమకూర్చుచున్నాడు. అలభ్యములైన అనేక గ్రంథములను, చాటుపులను, జానపద గేయములను సేకరించి ఆంధ్ర భాషాగారమును పునరుద్ధరింప ప్రయత్నించుచున్నాడు. నిరంతర పరిశోధనలో, విజ్ఞానార్జనలో ఈయన చూపుచున్న శ్రద్ధఅనితర సాధ్యము. అయినప్పటికిని తనను '[illegible] కీటకము'ని 'శెట్టి వెంగళప్పగా' పల్లెలలో ఉంటున్నానని ఈయన అనుటవల్ల ఈయన జ్ఞానక్షుధ ఎంత అపారమైనదో, ఆశయాలు ఎంత ఉన్నతములో తెలియుచున్నవి.

ఈయన కలము ఎంతవాడియైనదో హృదయము అంత నిర్మలమైనది. [illegible] లోనుగాక స్వపక్ష పరపక్షములను సమానముగాపాటింపక [illegible] నిర్ణయ [illegible] చేయగల్గి [illegible]

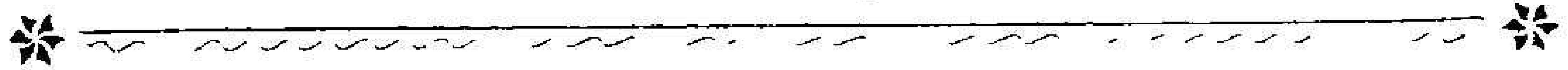
[illegible] ——— [illegible]

-చి చెప్పవలెను. ఈయన స్వభావముచే మితభాషి. పాడినాటలుకట్టివిరుద్ధగా ధ్వనించినను, సంభాషణలోకి దిగినతర్వాతగాని ఉపన్యసించుచున్నప్పుడు గాని అనేక క్రొత్తవిషయములను చెప్పుచు, పాతవిషయములపై క్రొత్త కాంతులను ప్రసరించుచు, మధ్యమధ్య సందర్భోచితమైన హాస్యకథలను ప్రవేశపెట్టుచు అనేక చిత్రంగా శ్రోతలను వశంవదుల గావించుకొనును.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] మొత్తము పదునెన్మిది. అందులో ముఖ్యమైనవి. —
1. ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర 2. రామాయణ విశేషములు 3. హిందువుల పండుగలు 4. ఉచ్ఛల విషాదము (నాటకము) 5. హైందవ ధర్మవీరులు 6. ప్రతాపరెడ్డి కథలు 7. ప్రాథమిక స్వత్వములు 8. గ్రంథాలయములు 9. వెంకట రామారెడ్డి జీవితచరిత్ర.

[అముద్రితము] 1. తుకారాం (నాటకము) 2. యువజన విజ్ఞానం 3. ఖండ కావ్యములు 4. శుద్ధాంత కాంత (నవల) 5. సుమారు మూడువందల వ్యాసములు.

సోమరాజు
ఇందుమతీదేవి

జననం : 1915

ఈమె, భక్తిగీతాలు ప్రార్థనా పద్యాలు వ్రాయుటలో నేర్పరి. అయినా తరచుగా పత్రికల్లో తన రచనలను ప్రకటించుకుందామని త్రోసుకవచ్చే స్వభావం కాదు. నిర్దుష్టమైన గ్రాంథిక భాష వాడినా, భావపుష్టి గలిగినవిగా నడచిపోతాయి ఈమె పద్యాలు. ఎంతటి భక్తిలో అంతటి రసపిపాస.

ప్రియునికి ప్రియురాలిని గురించి కలిగే భావాలను కావ్యాల్లో వ్యక్తీకరించుట మన కవులకూ, కవయిత్రులకూ పరిపాటి అయిపోయింది. కాని ప్రేయసికి ప్రియుని గూర్చి కలిగే భావాలను మాత్రం ఆధునికుల్లో సామాన్యంగా కవయిత్రులు చిత్రించలేదు. ఈమె ఆ కొరత నుతీర్చింది... భర్త చెంత లేనప్పుడు ఆ వెలితి స్ఫురింపజేసే వివిధ భావాలను సుందరముగా చక్కని సాంసారిక కథలవలె, తన కవిత్వంలో రేకకూర్చింది ఈమె.

ఆశలు గొలిపే కవిత్వం పరిపూర్ణత నందకముందే ఈమె కలకాలానికి విశ్రాంతినొందడం భాషాభిమానులకు ఆశాభంగము కలిగించింది.

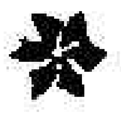
రచనలు :

[ముద్రితము] 1. పతిభక్తి 2. శ్రీరంగ దేవస్తోత్రము.

[అముద్రితము] 1. శకుంతలాపరిణయము. 2. వేణుగోపాలస్వామి శతకము.

అకారాది శీర్షికలు

148

ఇందులో తప్పులూ — ఒప్పులూ.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౨౬	౧౩	డాగినానో	డాగినావో
౨౨	౯	తిరుగు	తిరుగు
౨౭	౧౪	సతంత్రించు	తంత్రించు
౨౯	౧౧	పృథమని	పృథమని
౩౩	(శీర్షిక)	ఫాల్గుణబహుళ అమావాస్య	ఫాల్గుణఅమావాస్య
౩౩	౧౬	కనుగోసలు	కనుగోనలం
౩౪	౯	అర్ధము	అర్థము
౩౪	౧౫	వియచ్చర	వియత్
౩౭	౧	స్వర్ధున్	స్వర్ధునీ
౪౦	౯	సుంద	సందు
౪౭	౨	ఉదయినయ్యో;	ఉదయమయ్యె
౫౦	౧౬	భక్తితో	భక్తితో
౫౧	(పేరు)	హనుమంత	వేంకటహనుమంత
౫౨	౧౫	తేనే	తెనే
౫౭	౬	పయస్సు	పయస్సు
౬౦	౯	అందాలం	అందాలు
౬౨	౧౩	వెదజలు	వెదజల్లు
౭౩	౧౪	సప్తులరు	సలరు
౭౪	౧	తలపుల	తలపులు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
,,	౫	వాధుకిడలు	వాఘుకడసి
,,	౭	నిలుపు	నిలుపు
,,	౯	సగు	నగు
౯౦	౮	కొరగస్తే	కోగగస్తే
౯౧	౯	దేసముని	దేశముని
౯౮	౯	శక	శక్తి
,,	౧౬	కర్మ్రములు	కరమ్ములు
౯౬	౩	వేసికాని	వేసికొని
౯౭	౮	కిట్టుంకి	కిటుకి
౧౦౦	౦	పిగ	పిటి
,,	౧౯	మొలనప్పైన	మొలప్పైన
౧౦౨	౧౫	నయూనాల	నయనాల
౧౦౭	౭	చాయచికిత్స	చాయచికిత్స

'ప్రత్యూష' ప్రచురణములు

౧. అంజలి (గేయాలు)—వివిధ రచయితలు.
౨. ప్రేంచంద్ అనువాదాలు (కథలు)...శ్రీ నెల్లూరి కేశవస్వామి
౩. పరీక్షచదువు (నాటిక)—శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి
౪. నిర్మాణము (వ్యాసములు)—శ్రీ 'సాధక'
౫. పాలవెల్లి (కథలు)—వివిధ రచయితలు వెల 0-12-0
* ౬. భోజరాజు (పద్యకావ్యము)—శ్రీ గాదిరాజు వేంకటరమణయ్య
౭. మధుకణములు (గేయాలు)—శ్రీ పిల్లలమర్రి వేంకట హనుమంతరావు
౮. సాంధ్యగీతి (నాటిక)—శ్రీయుతులు 'సూర్యచంద్రులు'
౯. వాహ్యాళి (కథలు)—శ్రీ బూర్గుల రంగనాథరావు.
౧౦. భగ్నహృదయుడు (నాటిక)—శ్రీ భండారు చంద్రమౌళీశ్వరరావు.
౧౧. ఆముక్తమాల్యద పర్యాలోకనము (వ్యాసములు)—శ్రీ నెల్దండ ప్రభాకరరావు.
౧౨. సాహితీవిపణి (గద్యపద్యాత్మకము)—వివిధ రచయితలు వెల 1-0-0
౧౩. నిర్మాణగానము (గేయాలు)—శ్రీ శేషుబాబు.
౧౪. అశోక రాజ్యము (నాటిక)—శ్రీ శేషుబాబు.
* ౧౫. రంగవల్లి. (౧౯౪౬ పోటీకథలు)—వివిధ రచయితలు. వెల 0-4-0
* ౧౬. నవ్యకవితా నీరాజనము (వ్యాసాలు)—శ్రీ వేపులపల్లి రామానుజరావు. వెల 0-12-0
* ౧౭. మాయింట్లో (కథలు)—శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు. వెల 0.12.0
* ౧౮. ప్రత్యూష (కావ్యసంకలనం)—వివిధ రచయితలు.

---

* ఇవితప్ప తక్కిన ప్రచురణాల ప్రతులులేవు.

ప్రతులకు:— సాధనసమితి కార్యాలయము.

195/B3, ఈసామియాబజారు,

హైదరాబాదు. ద.

మా సమితి కొత్తపోషకులు

౧. శ్రీ పర్వా వెంకటేశ్వరరావుగారు.

౨. ,, ఇ. వి. రామరెడ్డిగారు.

౩. ,, రావులపాటి మధుసూదనరావుగారు.

౪. ,, ఎన్. దుర్గయ్యగారు.

౫. ,, రామప్పగారు.

౬. ,, సందగిరి వెంకటరావుగారు.

౭. ,, గాడేపల్లి సూర్యప్రకాశరావుగారు.

౮. ,, శంకరనారాయణగౌడుగారు.

౯. ,, ఎఱ్ఱం సత్యనారాయణగారు.

౧౦. ,, తుంగా రామబానుగారు.

౧౧. ,, వాసులపల్లి కోదండరామరావుగారు.

౧౨. ,, డాక్టరు రంగాచార్యులుగారు.

౧౩. ,, రామయ్యజోషిగారు.

౧౪. ,, మందుముల రామచంద్రరావుగారు.

ప్రత్యూష ప్రచురణము. ౧౮.　　　　౧౯౫౦

సాధన సమితి

ఈసామియాబజారు

హైదరాబాదు.

మొదటికూర్పు.　　　　౧౦౦౦ ప్రతులు.

పద్మశాలి ప్రింటింగ్ ప్రెస్, రాజమొహల్లా, హైద్రాబాదు-ద.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA114B107
పుస్తకం పేరు	ప్రత్యూష
తారీఖు	26/10/24
ముందు అట్ట	no
వెనుక అట్ట	no
మొత్తం పేజీలు	165
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	XIV 166
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	P. Jayamma
పేజీలు విడదీసినది	P. Jayamma
స్కాన్ చేసినది	Aswini
పరీక్ష చేసినది	ప్రత్యూష
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	NO
పరిస్థితి	good